

I. Zvezek. * * * *

* * * * IV. Letnik.

Urejuje:

Ivanka Anžič.

SLOVENKA

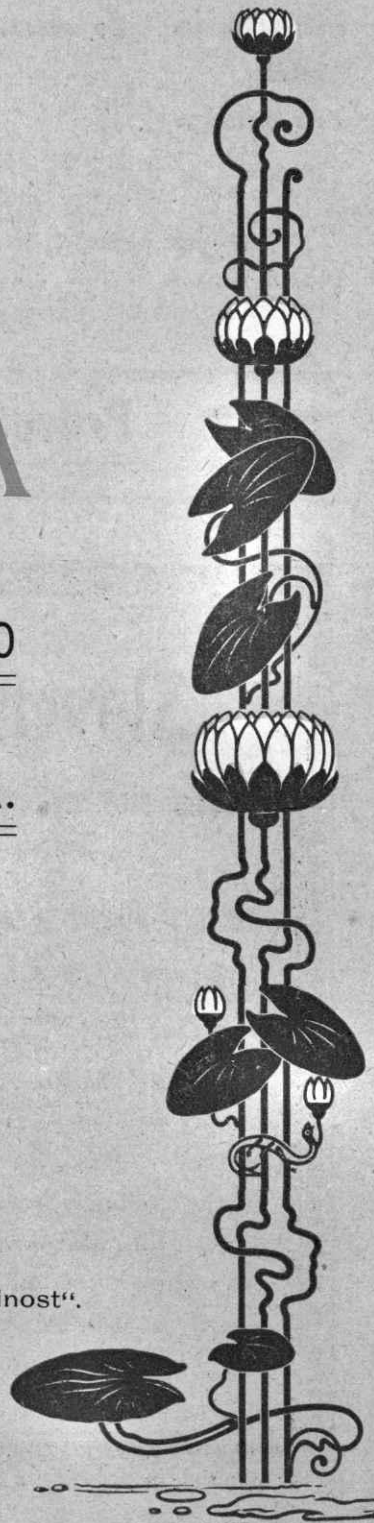
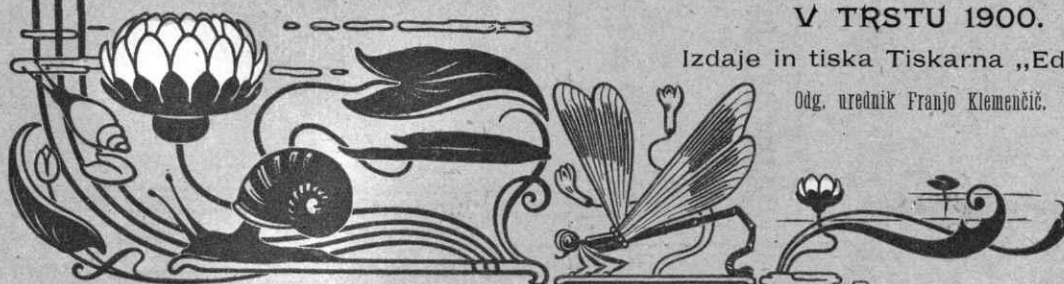
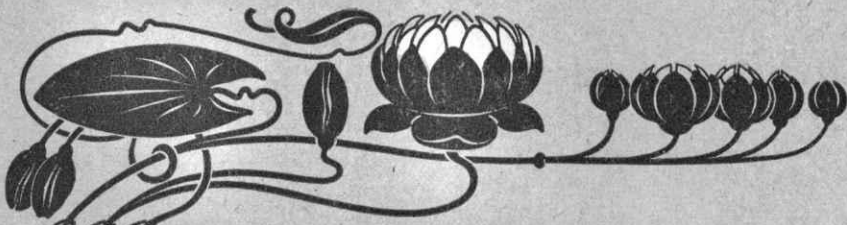
* * * * Glasilo

slovenskega ženstva.

V TRSTU 1900.

Izdaje in tiska Tiskarna „Edinost“.

Odg. urednik Franjo Klemenčič.

Vsebiņa „Slovenke“. Leto IV.

Aleksandrov.

Za stari čas; pesem, str., 20.

Anžič-Klemenčič Ivanka.

Črtice:

Prepozno, str. 12. Iz ženskega življenja 107. Tema življenja 123. Zakaj si odšla! 207. Na pomolu sv. Karla 247. Misija žene 249.

Razprave in poročila:

Nekoliko o poselskem vprašanju str. 19, 58. Še enkrat »vzgoja in omika« 21. Bistvo ženskega vprašanja 26. Socijalno vprašanje in zavod sv. Nikolaja v Trstu 42. Nekoliko misli o ženski jednako-pravnosti 86. Organizacija žen I. 108. II. 132. Idealno materinstvo 155. Zavod sv. Nikolaja v Trstu 90, 165. Nekaj o ženskem vprašanju 175. Vzgoja v sirotiščih 224. Janka Kersnika zbrani spisi 192. Dragotin Kette, Poezije, 114. Ivan Cankar, Jakob Ruda 116. A. Aškerc, Izmajlov 117.

Baebler B.

Pesmi:

Kedar te vidim, str. 184. Pesem, 195. Pesem o lepi Anici 202.

Bogomila.

Vele rože, pesmi, str. 201, 219.

Gankar Ivan.

Novele:

Jesenske noči, str. 61, 75. Umirajoči ljudje, 220. Rdeča lisa 223. Literarno pismo, str. 211.

Danica.

Svobodna ljubezen in zakon, str. 2. Razgovori 72. Ali je žensko vprašanje opravičeno 74. Mladinsko gibanje (Grete Meisel) 98. Nekaj o organizaciji ženstva 113. Ženski diletantizem 172. Ženska kot vzgojiteljica 177. Tretji spol 178. »Misterij žene« 193. V pojasnilo 243. Naše državljanske pravice 273.

Dermota Anton.

O ženskem gibanju na Ncmškem, razprava str. 69. J. S. Machar »Pismo«, pesem 159.

Drofenik Rok.

Življenje v višavi, po Multatuliju str. 93. Delavke in žensko vprašanje 277.

Gangl Engelbert.

Pesmi:

Moje rože, ciklus str. 8. Ob cerkvi 36. V sanjah 39. Tožbe 56. Zavržene cvetice 138. Zamisljena ljubica 175.

prof. Ilešič Fran.

Pevec-slepec-dalekovidec, str. 30. Čvetero poglavij o ženski 100. Ob novem lat.-slov. slovarju 105. »Spolnila komaj je šestnajsto leto« 202. Prešeren in ženstvo. 269.

Ivanov Milivoj.

Bajka, pesem, str. 137.

Kisić Vinko Oblomov.

»Xeres de la Maraja, knjiga Boccadoro« str. 167. (hrv.)

Klemenčič Franjo.

Pesmi:

Zatvori, dekle, kamrico, str. 189. Trnjevenec 197. Pesem o galebu 243. Ob Prešernovem spomeniku dne 3. dec. 1900. 267.

Črtice:

Vabilo na ženitvovanje str. 131. Posvečenje 173. Žene 187, Svak in svakinja 213, 221.

Razprave in poročila:

Praktična stran ženskega vprašanja str. 29. Ženski pokret na Slovenskem 45. Ženski pokret na Grškem 185. Literarni paberki 191, 216. Žalostne razmere naših delavk 196. Junaške žene vitezi častne legije 205. Boj proti prostituciji 256. »Žensko društvo« v Belgradu 259. »Pisanice« 115. »Vladimir Jelovšek, Sinfonije II.« 138.

Kveder Zofka.

Študentke, povest, str. 10, 37, 52, 81, 103, 122, 163, 180, 203, 235, 253.

Črtice:

Ana Jokavenko, str. 28. Iz zbirke »Misterij žene« 90. Ženske duše, 246.

Razprave:

O tem in onem, str. 17. Za naše žene, ki si same skrbe za eksistenco, 111. Naš hiperidealizem, 208. Kaj hočemo, 232. Delavke v tobačnih tovarnah, 264. Naš Prešeren 268.

Kristina.**Pesmi:**

Ah bojim se, str. 199. Sen, 219. Kako je bilo? 221. A...! 223. Nageljni 246. Najraje..., 246. Na grobeh, 254.

Ljuba.

K poglavju: Organizacija ženstva, str. 278.

Lončar Dragotin.**Razprave in poročila:**

Ga. El. Gnauck-Kühnova o ženskem vprašanju, str. 4. Lavra Marholmova o ženi 161. O Prešernovi stoletnici, 271.

Marica II.

Narodna, pesem, str. 195.

Medved Anton.**Pesmi:**

Obgovarjan, str. 1. Izpremema, 52. Svetu v zobe, 60. Prešernu, 73. O mraku, 89. Smrtni poljub, 99. M—i, 112. Na morji 113.

M—n. D.

»Uvod v narodno gospodarstvo«, str. 70.

Novak Arne.

Nove faze moderne žene, avtor, prevod Etbina Kristana, razp. str. 32 in 50.

P—k Ivan.

Tedaj in sedaj, črtica, str. 66.

Podslapinsky Slavoljub.

Ženitev pri Turkih, str. 170. Brez cilja, 186. Slava Prešernu! 271.

Prijatelj Ivan.

Tip slovansk. skitalca v ruski poeziji, str. 228.

R. A.

Poštne uradnice, »Slov. Narod«, str. 189, 217.

Sever Adam.

Opekar, novela, str. 284.

Šorli Ivo (Feodor Sokol).

Jezero, balada, str. 121. Vzgoja in omika ali izvir sreče, satira, 40. Pridiga na gori, satira, 56. Iz teme v temo, novela, 146.

T. dr. J.

»Misterij žene«, str. 239. Za farmacevtke, 265. Prešerna narodu! 282.

Tvoreov Božidar.

Feminizem v Rusiji, str. 255. Ženske v Rusiji, str. 276.

Vida.

Dušica lepa, pesem, 126.

Xeres de la Maraja.

Zofka Kveder: »Misterij žene«, str. 189.

Zavadil A.

Album čeških žen — Frančiška Stránecká, str. 15.

Zorana.

Biseri, pesem, str. 25. Srčni glaši, 66. Odmevi, str. 86.

Žitomirov.

Ženska telovadba, razpr., str. 101.

Zupančič Oton.**Pesmi:**

Vasovalec, str. 43. Moj dom, 49. Verzi 58. Belokranjske pesmi, 81. Pesem, 97. Nedeljska romanca, 145. Pesem, 155. V gozdu, 162. Soneti I. II. 171. Pesem, 171. Verzi, 180. Epigram, 185. Pomladni izlet, 187.

Humoreska:

Ivanič in Panijan, str. 36.

Listek.

A. Književnost in umetnost: Str. 21, 46, 69, 111, 138, 167, 189, 215, 239, 260.

B. Razno: Str. 23, 44, 67, 93, 118, 142, 169, 193, 217, 241, 261, 290.

C. Varia:

Pro domo, str. 24. Ragovori, 47, 72. Rojaki, 275. Prešeren v prevodih, 279. Ob novem letu 291.

Slike.

VII. H. Tichy: Pietà. VIII. Czech C.: Madona. IX. B. Plockhorst: Gospod pri nas ostani! X. I. Wodzinsky: Sen mladosti. XI. Koppers T.: Charitas.

Vsebina I. zvezka.

Anton Medved: „Obgovarjan“, pesem	stran 1
Danica: „Svobodna ljubezen in zakon“	„ 2
Dragotin Lončar: „G.a El. Gnauck-Kühnova o ženskem vprašanju“	„ 4
E. Gangl: „Moje rože“, pesmi	„ 8
Zofka Kveder: „Studentke“ (dalje prih.)	„ 10
Ivanka: „Prepozno“	„ 12
A. Zavadil: „Album čeških žen — Frančiška Straneckà“	„ 15
Zofka Kveder: „O tem in onem“	„ 17
Ivanka: „Nekoliko o poselskem vprašanju“	„ 19
Aleksandrov: „Za stari čas“, pesem	„ 20
Listek	„ 21
Pro domo	„ 27

Tiskovne pomote: Na strani 24, na desni je v 18. vrsti od zgoraj izostala za »in« beseda »nesposobnega«. Dotični stavek se ima glasiti: »ne bodo našle nepripravljenega in nesposobnega, za jih praktično izvajanje«. Druge manjše pomote si naj cenj, čitatelji blagovolijo popraviti sami.

Priloga. Današnji številki prilagamo vabilo na naročbo „Prosvjete“.

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v tiskarni „Edinost“ v Trstu

15. dne vsakega meseca.

Naročnina znaša 6 kron za vse leto, za pol in četrt leta razmerno. — Rokopisi naj se pošiljajo urednici Ivanki Anžič, Trst, ulica Campanile št. 10. III. nadstr., naročnina pa upravnistvu, ul. Molin piccolo št. 3. II. nadstr.

„Edinost“

Glasilo političnega društva „Edinost“

za Primorsko.

Izhaja enkrat na dan, razun nedelj in praznikov ob 6. uri zvečer.

Naročnina znaša: Za celo leto 24 kron, za pol leta 12 kron; za četrt leta 6 kron; za en mesec 2 kroni.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Po tobakarnah v Trstu se prodajajo posamezne številke po 6 stotink (3 nvč.); izven Trsta pa po 8 stotink (4 nvč.)

Poziv na predplatu!

Na svršetku smo 19. stoljeća! Hrvatski se narod može ponositi tim stoljećem, jer je ono zanj' stoljeće preporoda. Na početku 19. vieka hrvatska je književnost utrula. Tek slabi traci obasjavali su noć hrvatskoga naroda. Razdijeljeni na male komade, bez jedinstvenosti u literaturi mi smo životarili. Danas je hvala budi Providnosti, drugačije. Hrvatska se knjiga bujno razcvjetala i našla dapače mjesta u svjetskom borištu kulture. Ipak! Netreba se precijenjivati. Knjiga tudjica poplavljuje nam gradove i selišta. Na tisuće i tisuće njemačkih i talijanskih časopisa truje naša hrvatska srca, dok naši hrvatski časopisi jedva da životare. Zadnje je vrijeme, da izbacimo otrov iz naših kuća. Tko želi, da se zove rodoljubom, on to neka i djelom posvjedoči. Neka agitira protiv tuđim listovima za **naše**, da nas jednom germansko more ne potopi. Mi Hrvati posjedujemo liepih hrvatskih časopisa. Medju ovima ima naša

PROSVJETA

odlično mjesto, jer je najveći i jedini bogato s ilustracijama okićeni list, koji izlazi u Zagrebu.

„PROSVJETA“ je priobćila pripoviesti naših najboljih pripoviedača.
je pribrala u svoje kolo **malo ne sve** znatne pjesnike hrvatske.

„PROSVJETA“ je priobćila dragocienu gradju iz naše hrvatske poviesti, te je uvijek budno pratila svaki napredak znanosti, bilo kod nas, bilo u tudjini.

„PROSVJETA“ je priobćivala i priobćivat će u buduće prievode najglasovitijih pisaca slavenske i strane književnosti.

„PROSVJETA“ je **prva** prikazala hrvatskomu narodu radnje hrvatskih umjetnika.
je donášala i glasbene priloge.

Neima gotovo **znatnijeg** hrvatskog pjesnika, književnika i umjetnika, koji nije svojim dielom ukrasio „PROSVJETU“.

Suradjivali su i priobćili u „PROSVJETI“ medju inimi ovi pisci svoje radnje:

Alaupović Tugomir dr. Antun Antunčić dr. Badalić Hugo prof. Badalić Viktor. Bašagić Savfet beg Redžepašić. Babić Krunoslav. Barić Janko. Begović Milan. Belović-Bernadzikowska Jel. Bervaldo-Lučić L. Bojničić Kninski pl. Ivan dr. Brodsky Ljudevit dr. Brusina Spiro. Brusina Branimir. Bučar Franjo dr. Devčić Ivan. Dragošić Higin. Car Lazar dr. Čačković pl. Miroslav dr. (Lad. Ladanjski.) Deželić Gjuro Stjepan. Deželić Velimir dr. Gjaljski Šandor. Grlović Milan. Gruber Cvjetko. Gundrum Fran dr. Harambašić August dr. Hire Dragutin. Hire Miroslav. Horvat Rudolf. Hranilović H. dr. Ilijić Stjepko. Jelić Luka. Tomšić-Imova Marija. Jakša Čedomil. Jambrišak Marija. Jurić Marija (Zagorka). Juzbašić Ferdo. Katalinić Jeretov Rikard. Kozarac Josip. Kranjčević Silvije. Krstinić Pavao. Kršnjavi Izidor dr. Kuhač Franjo S. prof. Kukuljević-Sakeinski Božidar. Laszowski Emil. Livadić Branimir dr. Lovretić Josip. Magdić Slavoljub. Matić Ivan. Milaković Josip. Miler Ferdo prof. Nikolić Mihovil. Novak Vjenceslav. Nović Kuzma. Ostojić Nikola. Podravski Milivoj. Politeo Dinko. Pogačić Milka. Rittig Svetozar. Sabić Martin. Seger Mato prof. Sirovica Dinko. Šegvić F. Cherubin. Španić Stjepko. Štafić Osman beg. Tomić Petar dr., prof. Tomić Ivan, vitez, podmaršal. Tomšić Ljudevit st. Tresić-Pavičić Ante dr. Trnski Ivan vitez. Weber Albert.

Ovo kolo suradnika daje „PROSVJETI“ odlično mjesto u hrvatskoj knjizi.

Prošle je g. 1899. »Prosvjeta« priobćila mnogobrojnih prekrasnih sastavaka bilo u prozi bilo u pjesmi. Prvi put se je podičila »Prosvjeta« sa prinosom slavnoga romanopisca Šandora Gjaljskoga, a priobćila i prekrasnu pripoviest »Oprava« od našega slavnoga Kozarca. — Slika, koja bi, po obećanju imalo biti po šest do deset u broju, priobćila je gotovo još jedan put toliko. Akademici, sveučilištni profesori i drugi stručnjaci priobćili su u njoj i ove godine svoje liepe poučne članke. Mislimo, da smo se odužili u potpunom mjeri obećanjima lanjske godine, da smo dapače i više učinili.

I ove će godine „PROSVJETA“ poskočiti korak napried.

Ove ćemo godine kušati sa koloriranim slikama.

Prekrasna Bukovčeva slika

*** S A N ***

njemu jedna od najdražih umjetnina, u bojama reproducirana, zadiviti će već u prvom broju svakoga.

Da bude čim više sličnih reprodukcija treba obilne podpore u občinstvu. Mi joj se nadamo

I u književnom dielu nastojat ćemo, da napredujemo.

Već u prvom broju donosimo pripoviest našega izvrstnoga, hrvatskomu narodu toli obljubljenoga pripoviedača Vjenceslava Novaka, pod naslovom:

Na nenapučenom otoku.

Već u prvom broju stupa prvi put pred Prosvjetine čitaoce vješt naš, od drugud već dobro poznati Viktor Car Emin, da nam oriše svojim liepim perom život u našoj tužnoj Istri.

Veliki povjestni roman pisca »Zagorske ruže« Hinka pl. Davile:

*** Teški dani. ***

prenosi nas u jedno od najznamenitijih razdoblja hrvatske poviesti. Pisan je vrlo zanimivo i omiljeti će bez sumnje svima, koji ga budu čitali.

Od prievoda spominjemo, da ćemo i ove godine priobćiti novele najslavnijih svjetskih, u prvom redu slavenskih pisaca. Glasovita Combèova pripoviedka

U bogi Marcel ***

koju je nagradio institut Genevski, svakomu će se sviditi.

➔ Prvi broj dobiva se na zahtjev franko na uvid. ➔

HENRI DANGER
ROMA

Danger H.: Ljubite se medjusobno

II
42222

Št. 1.

V Trstu, dne 15. januarja 1900.

Letnik IV.

Obgovarjan.

Anton Medved.

Na miren kraj, kjer vse molči,
Kjer tožna vrba zeleni,
Povedi me. stopinja!
Solza pred svetom me je sram
Izjokam naj si torej sam
Bolest, ki dušo mi prešinja.

Zastonj vprašujem se pobit,
Kdo trosil je, name srdit,
Obgovore in liste,
Imen, sovražniki, ne vem,
Zato soditi vas na smem,
Kdo ste ne vem, a vem kaj niste.

Priljubljen nekdanj, spoštovan,
Iz src ljubečih zdaj pregnan,
Njkdar, nikjer več blažen.
Ponos, ki v vsakih prsah tli,
Izgublja v mojih vse moči,
Sam sebi sem postal sovražen.

Ni tega nečem, da bi čas
Ovadil koga izmed vas,
Imen poštenih táte,
Žažgal bi morda v meni črt
In črt je duši moji smrt,
Ki ljubi vse ljudi, ko brate.

Na miren kraj, kjer vse molči,
Kjer tožna vrba zeleni.
Stopinja moja hiti!
Izjokam naj se gorke tam!
Solza pred svetom me je sram,
Pred Bogom ni mi treba biti.

Svobodna ljubezen in zakon.

Spisala Danica.

Dandanes, ko se toliko govori o svobodni ljubezni, ko je postala takorekoč geslo, enim v znak propasti modernega naziranja življenja, drugim kot vtelesenje vsega blagra in sreče, je pač umestno, da spregovorimo i na tem mestu nekaj besed o tem predmetu in o zakonu sploh.

Pred vsem se nam vriva vprašanje, je-li res morala dandanes tako prepala, kakor se to često trdi. Živimo li res v taki Sodomi, kakor je stari »zlati« časi niso poznali? Kedor se je le količkaj pečal s kulturno zgodovino narodov, mora priznati, da je glas o kreposti in čednosti naših pradedov le šimera, lep sen brez vsake istinite podlage. Kar se godi dandanes, vidimo in slišimo kot svedoki. Čine preteklih časov pa preprega rožnobarjni pajčolan tradicije. In kakor se vidi starcu vse lepše in boljše, kar živi v njegovem spominu izza mladih let, tako živé tudi v spominu narodov njih mladi dnevi v zlati luči.

Kakšna je morala biti pač morala tistih vekov, o tem naj vam daje pojem že samo »pravica prve noči«, ali mnogoštevilno nastopanje javnih vlačug pri vsaki možni priliki, celo pri koncilih, in mnogo drugih značilnih naredeb, ki žalijo i najprimitivnejše pojme o morali!

Da se pa dandanes množijo od dné do dné klici po odpravi zakona, da se proslavlja svobodna ljubezen, ni toliko znak propadajoče morale kakor znak pripravljajoče se revolucije v javnem življenju — preobrata in prenovljenja naše zastarele morale.

Ako se vpira človeštvo trdim sponam zakona, da škriplje in poka na vseh koncih in krajih, ni to namerjeno baš proti zakonu kot takemu, ampak proti njegovi obliki. Da se pa uporniki tega često sami pravne zavedajo, pričajo uprav klici po svobodni ljubezni.

Človeštvo občuti redni zakon kot spono in te spono se hoče siloma znebiti. Vsi proizvodi novejših umetnikov na literarnem polju izražajo to idejo. A ne samo med njimi, temveč i med drugimi sloji vre in kipi novi duh, da-si sili v drugi obliki na dan. Tudi tam, kjer se vrši pred očmi površnega opazovalca vse gladko in dobro, opazujemo pri natančnejšem motrivanju često zgolj nevoljo in nezadovoljstvo. In baš tam, kjer bi najmanj pričakovali, se odpró pred našimi prestrašenimi očmi grozna brezna in prepadi.

Temu se pa ne smo čuditi, ako le premislimo, kako se sklepajo zakoni.

Pač malokedaj inspirira zakon ljubezen. Navadno je le zgolj konvencionalna zveza iz katerega koli ozira. Možki si hočejo popraviti z dobro ženitvijo svoje polomljeno finančno stanje a ženske silijo v zakon,

da se rešijo skrbi za vsakdanji kruh, — ali iz straha, da ne bi bilo-več družega. In vendar naj traja taka zveza celo življenje. Je-li mogoče, da bode pod takimi okolnostmi res harmonična, organična? Gotovo ne. Zavest pa, da mora trajati vedno, da ni več izhoda iz te zagate, to poostruje neznosni položaj tembolj.

Od tod ti glasni klici slobodnih duhov po prosti ljubezni, ki nikogar ne veže, ki nikomur ne jemlje pravic in proste volje. O tod i teorija o diferenciranju okusa civiliziranega človeka, o hlepenju po novih senzacijah i t. d.

Ali pa moremo sploh govoriti o diferenciranem okusu modernega človeka, ako ga pri sklepanju zakona niti ni vpošteval? Ako mu zakon ne more za dostiti, bi bilo vendar napačno, pripisati to diferenciranju okusa. Baš tako je i s poželenjem novih senzacij, ki je prav za prav le izvor razdraženih živcev in ne v najmanjšem delu posledica nezadoščenja v zakonu.

Svobodne ljubezni v tem pomenu, kakor jo navadno razumemo, pač ne moremo upoštevati resno kot redno obliko občevanja spolov med seboj. Kajti vsak korak na tem potu naprej bi pomenil ogromen korak v civilizaciji nazaj. Naj si bode posameznik še tako prešinjen moralnega čuta, ki mu določuje natanko smer njegovega nastopanja, vendar bi moralo zabresti človeštvo brezpogojno v najgnusnejše blato nenravnosti, ker bi mu manjkalo določnih mej. Svobodna ljubezen v tem oziru je tedaj nezmisel, in noben nacionalni ekonom je tudi kot take resno ne upošteva. Kakšna bi vže bila samo usoda otrok, koji često niti vedeli ne bi, kedo jim je oče. — Pa tudi materinska ljubezen bi kaj kmalu odrevenela v takem splošnem »tohuva-bohu«, in konec vsega bi bilo skrajno poživinjne človeštva.

Ako hočemo razmotrivati možno razmerje mej spoloma v prihodnosti, ne smemo zgubiti iz oči stalne oblike zakona, da-si ne v tej trdi, okorni obliki, kakor se nam reprezentuje še dandanes. Pomisliti pa moramo, da bodo odpadli na višji stopinji kulture vsi oni momenti, ki so baš krivi, da zakon navadno ne tvori onega idiličnega pristanišča miru in sreče, koji bi moral biti.

Prvič si ne moremo misliti višje stopinje kulture, v koji ne bi bil vsakemu človeku zagotovljen obstanek, in sicer ne samo obstanek za silo, ampak povoljno, prijetno blagostanje, v kojem ni morečih materialnih skrbi. Da v takej družbi ne bode več zoprne gonje po zlatu, ki nam greni dandanes življenje, smemo pač smelo trditi. Umevno je pa potem tudi, da si možje tedaj ne bodo več izbirali svojih tovarišic po zgolj

konvencionalnih motivih. Ravno tako pa i ženske. Ker si bodo skrbale brez težave za svoj obstanek, jim ne bodo treba prežati na moža; zadovoljile se pa tudi ne bodo kar s prvim, ki križa njih pote. Ne moremo si pa tudi misliti, da bi javno mnenje na tako visoki stopinji kulture prepovedalo ženski izgovoriti i sami odločilno besedo. Ne bo ji treba tedaj več moža loviti, ampak smela si ga bode prosto izbirati. In to ne bode baš malo prispelo k temu, da se združite res oni duši, kojih jedna tvori neobhodno potrebno dopolnilo druge.

Vkljub največji svobodi v izbiranju zakonskega druga, vkljub najvestnejšega plemenskega izbora (Zuchtwahl) se bodo pa vendar vedno primerjali i slučajji mejsebojnih zvez, v kojih zakonci nikakor ne bodo našli zaželjene harmonije, bodisi da sta se varala uže pri izbiranju, bodi si da sta še-le pozneje divergujoče razvila, da je moral nastati razkol mej njima. V takem slučaju jima mora biti svobodna ločitev brez vseh zlih posledic, kajti naravnost kruto je vezati siloma dva človeka, ki si v vsem dócela nasprotnjeta; kajti zakon, v kojem zakonca ne harmonirata, ni več zakon. Sama zunanja zveza še ne določuje zakona, marveč je le formaliteta. Bistvo zakona je veliko globlje, je notranja duševna zveza zakonskih, a kjer te ni, ne moremo več govoriti o zakonu. Pač pa je taka zveza človeškega dostojanstva nevredna ter ga poniža na nivó prostitucije. In ženska, ki vzame moža samo za to, da jo hrani in oblači, ki nima gorkejšega čuta za njega, ki čuti morda celo le mržnjo do izvcljenca, je prodala svoje telo ravno tako, kakor ona nesročna bitja s ceste, ki se vdajajo za denar.

Nikakor se nam pa ni bati, da bi se ločitve brezprimerno množile, ako se jim prostovoljno in postavno vgodí, ali da bi taka naprava zapeljavala k lahkomišelnemu sklepanju zakonov. Morda se pač ne bode nikdo izpostavljajal p r o s t o v o l j n o duševnim mukam, koje morajo brezpogojno napeljati k ločitvi. Pač pa nam kaže statistika uže dandanes, kako vzgojevalno upliva svobodna ločitev na zakonce. V ameriškanskih državah n. pr., kjer se je uveljavila ločitev zakonito, so se ločitve pač rapidno množile v prvih letih, pozneje so pa zopet pojemale. In vzrok? Začetkoma sili vse v svobodo, kar koli ne more več prenesti težkega jarma. Od tod visoko število vedno množočih se ločitev, kar nam kaže jasno dovolj nezdržnost obstoječih razmer. Pozneje se število ločitev zopet manjša, to se pravi, zakonski, ki uvidevajo, da se jim je lahko vsaki čas raziti, postajajo bolj popustljivi drug proti drugemu; posebno pa se navadijo i možje smatrati svojo družico za sebi jednakopravno ter krotijo svojo brutalnost napram njej, vedé, da se jim vsaki čas lahko umakne.

V državi, kjer so ločitve zakonito dovoljene, postaja torej zakonska zveza blažja, plemenitejša, idealnejša.

Da se ne bodo vršile ločitve lahkomišelnó in brez potrebe, za to skrbi pa še drug mogočen faktor, koji se ne da spraviti in se ne spravi nikdar iz sveta: to so otroci. Če je notranja vez mej zakonskima prav površna, ako prav ne čutita med seboj tiste jedinosti, koje zahteva pravi zakon, vendar ju veže trdna vez, krvna vez po otrocih. Vestni stariši se bodo pa dobro premislili, predno storijo odločilni korak, kajti sè svojim razdruženjem se dotaknejo pravice svojih otrok. Predno bodo vzeli lastnim otrokom matere, — očeta, bodo rajši sami prenašali gorjé. In ako čutijo stariši uže dandanes tako, koliko bolj moramo to še-le pričakovati od roda, stoječega na višku kulture!

Otroci bodo vedno ščitili zakon svojih starišev.

Dovoljena pa mora biti ločitev vsekako za vse skrajne slučaje, v kojih ni drugega leka, in človeški predsodki ne smejo preganjati ločencev. Sicer je pa tudi lože prenašati ono, kar prenašamo prostovoljno, kakor ono, k čemur smo prisiljeni.

K oblaženju zakona prispelo bode pa tudi v ogromni meri popolno osvobojenje ženske. Dandanes je ženska navezana na zakon ne samo fizično ampak tudi materijelno, in skoraj si upam trditi, da prevlada zadnji moment. P s i h i č n a stran zakona ji pa ne pride navadno kar nič ne v poštev. Pred vsem ji velja dobiti moža — kakoršnega koli, varuha, redilnika. Kot samica ni nič, še le kot zakonska žena si pridobi nekolič veljave. Ker se pa vsled nepovoljnih socijalnih razmer ženi vedno manj in manj moških, si ga treba siloma pridobiti. Kakor spretni lovci nastavljaajo torej svoje mreže, razvijajo vse umetnosti koketerije, hlimbe in hinavstva, da jim le zajde dragoceni tič v zanjko.

Komu pač mari, da mora čuvstvena stran ženske o takih razmerah popolnem odreveniti? A sadovi se pokažejo v zakonu.

Kako drugače v dobi, ko bode i ženska veljala za popolnega človeka z vsemi pravicami. Ker ji ne bode zakon več jedino eksistenčno sredstvo, ne bode več prežala na moža. Ampak mirno bode čakala, da pride baš oni, koji se ž njo vjema. Ker pa tudi kot samica ne bode zaničevana, v stran vržena, ji tudi samstvo ne bode več tisto grozno strašilo, ki slepo tira vse v zakon z negiranjem vseh čuvstev.

Kolikokrat se pa dogaja danes, da se pokvarijo zakoni osnovani na čisto zdraví podlagi, deloma ker materijelne skrbi ne dopuščajo razvijanja vznesejših čutov, često pa tudi radi nemoraličnega in nenaravnega zdržanja, k kojemu sili dandanes socijalni položaj in koji vdeležencem zakon ostudi.

V dobi sličnega blagostanja ne bode več beda zatirala zakonske sreče. Ne bo pa tudi nihče prisiljen zatajati seksualno stran svojega žitja; ker ga materijelno stanje ne bode več sililo k askezi, in ker, »last not leat«, blagostanje tudi zmanjšuje plodovitost.

Ako vidimo dandanes, da se okus rafinira tako-rekoč z rastočo starostjo ter hlepi po novih senzacijah, nikakor ne smemo smatrati te prikazni za normo harmonično razvitega človeka. V našem nervoznem stoletju je to pač razumljivo, nikakor pa ne moremo tega pričakovati pri krepkem, zdravem rodu. Naravnije je pač, da se združita zakonska v višji starosti tem tesnej, akoravno jima gineva ogenj mladeniške ljubezni. Veže ju pa prijateljstvo, vežejo ju spona po otrocih in tisoč in tisoč drugih vezi, vzraščajočih iz vednega občevanja, skupnih interesov, skupno prebitih veselih in tužnih dni. In te vezi morajo postati čim dalj tem tesneje. To jedino je naravno.

Saj i Filemon in Baukis, ta uzor zakonske dvojice, sta vstrajala do zadnjega diha v najnežnejšem prijateljstvu, da-si je bilo njiju mejsebojno razmerje nazadnje gotovo bolj podobno razmerju mej bratom in sestro. In kako ganljiva je usoda ubogih starčkov Fimuška in Famuške, ki umreta obadva na en dan, ker drug družega ne moreta preživeti.

Pomisliti pa treba pač tudi, v kakem položaju so navadno zakonski, ko stopijo pred oltar. Ženske so pač često še mlade, nerazvite punice brez vsega razumevanja in razsodnosti. Moški se pa žené n a v a d n o uže v zrelejši dobi, ker jim njihov finandijelni položaj prej ne dovoljuje ženitve. Da pa svoje mladeniške dobe ne preživé v samega sebe zatajujoči askezi, je pri toliki nudeči in usiljujoči se skušnjavi celo umevno. Ko se podajo naposled v sladki zakonski jarem, so uže vsega ne samo izkusili marveč se že naveličali. Ali je potem čudno, da jim življenje ob strani j e d n e žene ne prija? Temu pa ni kriva človeška nprav, ampak slaba družinska organizacija. Ako bode možno vsakemu ženiti se v mlajši dobi, dokler še gori v njem mladeniški ogenj, ako se mu ne bode nujala na vseh oglih umazana prilika, bode stopil v zakon s čisto drugimi čuti. Takemu zakonu bode pa tudi osigurana trajna sreča.

Kot veliko napako smatram tudi dolgo odlaganje poroke po zaroki. Nevesta si pripravlja na dolgo in široko svojo balo, morda se morata zaročenca tudi še nekoliko bliže spoznati, po mnenju starih in izkušenih ljudi. Namesto pa da bi se zaročenca v tem času približala drug drugemu, se le spet bolj odaljita.

Seveda se hočeta pokazati v kolikor mogoče dobri luči; zato se zatajujeta, hlinita čuvstva in nazore, kojih nimata, samo da bi igrala boljšo ulogo. Često zastavijo pa i dobri prijatelji in prijazne prijateljice svoje jezike, da sejejo razpor in dvome — seveda zgolj iz prijateljstva — in ko napoči osodepolni dan, uže kali seme nejevolje in nezadovoljstva. K temu prihaja še, da se po poroki zopet pokazeta sè svojo vsakdanja fizionomijo, in razočaranje je docela gotovo. Mesto pričakovanih angeljev si stojita nasproti dva čisto navadna, vsakdanja in zmotam podvržena človeka. Samo da zdaj nimata več dobre volje, prenašati zmote in napake drug drugega.

Ako bi se pa zaročenca združila takoj, kakor hitro je dozorel sklep v njiju srcih, bi si v prvi gorečnosti marsikaj prizanesla. In ker je ljubezen slepa, bi sploh napak na drugu ne videla. Ko jima pa mine prva strast, sta se drug drugemu uže tako privadila, da napak nasprotnega dela niti več ne upoštevata, ker se jima dozdevajo celo organično zvezane z ljubljenim bitjem. Zakon prihodnjih dni tedaj tudi ne bode poznal »srečnih« čakajočih in v pričakovanju razjedajočih se nevest. Zopet činitelj več v pogoj srečnemu zakonu.

Taka je tedaj perspektiva zakona, ki se mi kaže v daljni, daljni srečni prihodnosti, ko bode svet ves preobražen, ko bode zavladovalo splošno bogastvo in bode izginila razlika stanov, ko bode vsa družba le družba naobražencev.

Nemorem sicer trditi, da se bode res vse tako zgodilo; saj tudi ne vemo, ali človeštvo sploh kedaj dočaka idealno stanje te zlate dobe. Naj pa bode že kakor koli, gotovo je pač to, da se zakon v tej obliki, kakor je sedaj, ne more vzdržati. In gotovo je tudi, da se ljubezen prihodnjih rodov ne bode pokazala v umazanem komunizmu ženskih, niti v nagih svobodnih ljubezni, temuč v prostovoljnem a svobodnem zakonu; ljubezen se ne bode več dala kovati v verige.

Ne nizkotni denarni motivi ne bodo napeljevali zakona, ne zaničljivi preračunajoči razum. Temveč ljubezen bode edini vodilni motiv, ki bode dal ženo možu v naročje. Iz proste volje in s polnim srcem bodo sklepali spoli mejsebojne zveze, uživajoč in radujoč se ploda svoje neskaljene ljubezni...

In tedaj bode resnična ljubezen s v o b o d n a.

Gospa El. Gnauck-Kühnova o ženskem vprašanju.*)

Poroča Dragotin Lončar.

Dne 4., 5. in 6. junija 1895 se je vršil v Erfurtu VI. evangelsko-socialni kongres, na katerem je predavala tudi gospa El. Gnauck-Kühnova o ženskem

vprašanju. To predavanje je bilo zanimivo že zaradi tega, ker je bilo treba precej boja, predno so sploh ženski dovolili, da sme javno nastopiti na kongresu. Še večjo

*) E. Gnauck-Kühnova: Socialno stanje žene (Knjovna Kozhledu XXIII, 1899.)

pozornost pa je obudilo predavanje samo. Govornica si je pridobila splošno zanimanje za svojo stvar. Po njenem predavanju je rekel prof. Harnach, da s tem dnevom začenja nova doba v razvoju socialnega vprašanja sploh. Prof. Wagner pa je proglašil erfurtski kongres za epohalen, ker je pokazal, kako izborna more razpravljati žena o ženskem vprašanju.

Pri nas se obravnava žensko vprašanje kaj čisto na sila malenkosten in površen način, ker navadno ne iščemo temelja, ampak se zadovoljujemo z več ali manj postranskimi razmotrivanji. Kdor se je kaj pečal s socialnim vprašanjem sploh, čegar del samo je t. zv. žensko vprašanje, temu nekatera izvajanja gospe Gnauck-Kühnove ne bodo povsem nova, jako uvaževanja vreden pa je spis kot uvod k ženskemu vprašanju, ker se odlikuje z veliko jasnostjo in preglednostjo, s katero spaja razna vprašanja v enotno, celotno sliko.

Kolikor se spominjam, se doslej pri nas o tem spisu še ni govorilo. Upam, da ustrezem »Slovenki«, glasilo slovanskega ženskega gibanja na jugu, ako podam glavne misli izvajanj imenovane pisateljice.

Gnauck-Kühnova loči žensko vprašanje pri izobraženih slojih in pri proletarskem, delavskem sloju. Proletarske žene se navadno pomože in najdejo delo i drugod, kakor v industriji itd.; žene izobraženih slojev ostajajo samice, a si ne dobivajo drugod opravila. Na eni strani prevladuje obilica dela, na drugi vlada nedostatek: ravnotežje družbe je zrušeno. Reakcija, ki se je pojavila, da ozdravi te razmere z lastno pomočjo, se imenuje žensko gibanje ali žensko vprašanje.

* * *

Gospodarske razmere silno vplivajo na socialno stanje žene. Rodbina ima za ženo velik pomen. Ako se izpremeni gospodarske razmere, izpremeni se tudi gospodarsko življenje v rodbini a s tem socialno stanje žene. Da to spoznamo, primerjajmo položaj žene v dobi domačega ali hišnega (familiarnega) gospodarstva s položajem, ki je nastal po iznajdbi strojev.

Ko je še vladalo domače gospodarstvo, je bila žena središče vsega gospodarstva. Žene so bile producentinje, vse kar se potrebuje v domačem gospodarstvu, to so proizvajale same doma, dočim danes kupujemo. Žena je prirasla s svojimi izdelki, v njih je videla uspeh, spretnost svojega dela, to je bila nje sreča in veselje.

To dobo domačega gospodarstva lahko imenujemo zlato dobo ženskega spola.

Da je bilo tedanje gospodarsko-socialno stanje žene dobro, srečno, nam dokazuje zgodovina, doba 11. do 13. stoletja, doba romantike in prvega procvetanja nemške narodne literature.

Prvi dokaz, da je bilo socialno stanje žene ugodno, je njena molčljivost. Tedanja žena ni čutila potrebe, da bi nam bila literarno izražala notranje svoje življenje ali opevala zunanje dogodke, dasi je živela

v burnih časih, polnih romantike in nenavadnih dogodljajev. Koprnenje moderne žene po pisateljstvu in govorjenju je znak večje nervoznosti, pomehkuženja, gospodarske nedelavnosti in otod izvirajoče nezadovoljnosti. Ugovor, da tedanja žena ni bila dovolj izobražena, ne velja, saj tudi vitezi — pevcu niso bili bolj izobraženi. Duševni napor žen se je kazal v izdelovanju in pripravljanju potreb za domače gospodarstvo. Domača hiša in rodbinsko življenje — to je bilo njih umetniško delo. Le v zvezi z gospodarsko-socialnim stanjem žene te dobe moremo psihologično umevati nje molčljivost.

Drugi dokaz ugodnega položaja je tedanje obožavanje žene, ženski kult. Ženo so nenavadno visoko cenili in spoštovali, ker so vedeli, da je ona važen, nenadomestен gospodarski faktor, brez katerega mora družba razpasti. Danes nima žena več tega gospodarskega pomena, zato se manjša njen vpliv.

Tedanja žena se kljub vsemu obožavanju ni pomehkužila, njena narav (temperament) je bila vse drugo nego čustvena. Delavno življenje jo je utrjevalo. Kakšno je bilo tedanje ženstvo, nam priča znani vitez Ulrik Lihtenštajnski, ki je poslal svoji ljubljenci v darilo odsekani prst!

Ko se je pa polagoma začela izpreminjati oblika gospodarske produkcije, ko se je jelo poprej v rodbini koncentrirano delo deliti in razčlenjati, opazamo to izpremembo takoj pri ženi. Mnogo žen nima dela, postajajo iz producentinj samo konsumentinje, zatekajo se v samostane.

Na meji 18. stoletja nastaja za ženo nova doba. Stroj izpodriva domače gospodarstvo, pojavlja se nov način proizvodnje, produkcija v velikem. Ta širi bogastvo, z bogastvom prihajajo nove potrebe in zahteve, katerih človek poprej ni poznal, vsled tega se izobraženi človek ne more tako zgodaj ženiti — konec je: vedno je 4¹/₂ milijonov neomženih žen od 16. do 50. leta. Kam z njimi? K telesni bedi se pridružuje še duševna, moralna bol. Moderno žensko vprašanje ni samo vprašanje kruha, ampak tudi vprašanje izobrazbe in uravnosti, ker novodobna šola je vzbudila i ženi željo in potrebo po duševni hrani. Poglejmo življenje izobraženih slojev v teh izpremenjenih gospodarskih razmerah!

Dokler ni bilo strojev, tehničnega napredka, je mati učila svoje hčere izdelovati domače potrebe, bilo je vedno dovolj dela in opravila; danes pa ne ve mati, kako delo bi dala svojim hčeram. Pri gospodinjstvu nadomeščata mnogo ročnega dela stroj in tovarna, ostaja le pouk v raznih umetnostih ali pa še slabše opravilo: iskanje zabave, kratkočasje, lepotičenja. Večina starišev gleda, kako bi omožila svoje hčere. To se jim zdi edini smoter življenja hčera. Tudi one nikakor ne dvomijo, da se pomože, in čarjajo družbo s svojim lepotičjem. Toda mladost je izginila, hčere

se niso mogle ponožiti. Šele sedaj začno premišljati: kaj bo v prihodnosti? Znajo mogoče to in ono, toda iz domačega gospodarstva se niso naučile ničesar, sedaj čutijo, da so nesamostojne, nesposobne in neizkušene. Vzrok je kratkovidnost starišev, ki so govorili le o možitvi, a pri tem zanemarjali vzgojo svojih hčera k boju za življenje.

Nič bolje se ne godi tem ženam, ki se niso omožile, a so samostojne, ker imajo imetje. Njim nedostaja dela. Nezadovoljnost modernih neomoženih žen je znana. Taka žena, ki ne pozna slasti domačega ognjišča, le iz težka najde primerno opravilo. Malo slišimo o tem nesrečnem življenju, ker dotičnice taje to. To jih ne zadovoljuje, da so obvarovane pred revščino. I žena se hoče udeleževati naporov in dela, ki jo družijo z ljudstvom. Ako je edini namen bogate žene uživanje, nedostaja tu npravne vezi, ki bi jo spajala z življenjem, in življenje zanjo nima pomena. Taka žena postane odurna, nepristopna, ki dostikrat konča s samomorom, ali pa se uda askezi. Druge zopet se izgube na nemoralna pota. Ta osamljenost je tudi vzrok nervoznosti današnje žene.

Toda i tu se je že pojavila reakcija, ki odpomore nezdravim tem razmeram. Namesto srednjeveških samostanov in zavodov nastopajo društva, v katerih najde žena mnogo hvaležnega socialnega dela. Ženska društva so točka, pri kateri se začnjenja reševati žensko vprašanje. Ker je izgubila žena vsled izpremenjenega gospodarskega življenja mnogo svojega delokroga, je treba zamašiti to vrzel z novim delom, z novimi dolžnostmi, ki nastajajo ravno v družtvih.

Prvi korak k temu bi bilo to, da bi imela vzgoja deklic in dečkov vedno ta namen pred očmi, da le ono življenje je npravno, ki temelji na delu.

Ka je ženski poklic?

Ako določujemo meje med moškimi in ženskimi poklicem, se možje radi sklicujejo na pravo. Toda pravo je nekaj, kar se je razvilo, nekaj spremenljivega, ono ne more biti objektivno merilo. To merilo je narava.

Mož in žena imata isto ceno, toda vsakdo ima izpolnjevati različno nalogo. Temelj obeh nalog je božja ideja. Končni večni smoter je isti, zemeljski različen.

Poklic žene je po naravi materinstvo. Potem je tudi razdeljeno delo med oba spola. Delokrog žene je gospodinjstvo in domača dela, vzgoja otrok.

1. Ako je delokrog žene gospodinjstvo, domače gospodarstvo, potem spadajo sem vsa dela in opravila, ki se potrebujejo v rodbinskem življenju.

2. Vzgoja otrok pa daje ženi pravico:

a) da bi imela glavno besedo pri vzgoji in pouku v prvih razredih vseh šol a važno besedo pri uredbi in pouku glavnih predmetov višjih dekliških šol i v najvišjih razredih.

b) da bi se izučila za otročjo zdravnico.

Ker je žena središče rodbine, bi morala imeti pravico, da bi sodelovala tudi v svetnih in cerkvenih poslih občine, ki je le razširjena rodbina. Tako n. pr. bi morala sodelovati žena pri občinskih zavodih za reveže, vdove in sirote, v otroških vrtcih, pri oskrbovanju zapuščenih delavskih otrok, pri podpornih društvih itd. Služba v takih zavodih bi morala biti plačana, da bi ne bilo treba izključevati prostovoljnih pomočnic. Tudi pri cerkveni občinski službi bi mogla žena opravljati mnogo hvaležnega dela (pisateljica govori s svojega protestantskega stališča).

Nastaja prašanje: Ali pa imajo žene prilžnost, da bi se zadostno izobrazile za svoj poklic?

Kak pouk se daje ženam v domačem gospodarstvu in v oskrbovanju otrok?

Deklica se obligatno ne nauči tega, kar mora pozneje znati. Za vsak stan se je treba učiti in pravljati, le za zakonski stan se prepušča vse slučaju. Nikakor ne mislim, da bi vzgoja deklic imela le zakonski stan pred očmi — ne, ampak vzgoja bi morala biti taka, da bi se deklica mogla omožiti, a ne, da bi se morala le za radi obstanka.

Gnauck-Kühnova podaja načrt, po katerem bi se naj ravnala dekliška vzgoja. Do 12. leta naj bi bil za hčere vseh svojev prebivalstva skupni učni načrt. Potem pa se naj oddeli navadna dekliška šola od višje. Prva se končaj s 14. letom, druga s 15. letom. V obeh šolah se začne v zadnjem šolskem letu tečaj iz domačega gospodarstva, ki ga morajo deklice obligatno obiskovati še eno leto po dovršeni šoli. Revne učenke bi se vzdrževale na občinske troške. Po tem tečaju pojdejo deklice delavskih slojev v službo ali v tovarne, hčere boljših vrst pa se morejo odločiti za to in ono. Ako jih veseli gospodinjstva stroka, se jim mora dati prilika, da morejo obiskovati višje gospodinjstve šole. Ako jih veseli vzgojevanje in učiteljevanje, pojdejo na pedagogija in pripravnice. Drugim, ki imajo sredstva in zmožnosti za to, se mora omogočiti pristop na vseučilišča, kjer se izobrazijo za višje učiteljice ali zdravnice. Nazori, ki zabranjajo ženi vseučilišče in višje študije, so tako zastareli, da o njih ni treba dalje govoriti. Znamenit mož išče omikane žene, ki bi pojmovala in umevala njegove težnje.

Prihodnjost kaže izobraženi ženi visoke namene in smotre, ki jih more izpolniti le kulturni napredek.

Kako naj bi napredovala žena v zakonskem stanu?

Kar je izgubila omikana žena pri izpremenjenih gospodarskih razmerah v svojem delokrogu na širi množini, to mora nadomeščati z globino, temelji, tostjo. Današnja žena potrebuje globlje, temeljitejše izobrazbe. Dajte ženam pouka, naobrazbe — mnogo, ne mnogege!

Pri telesnem delu žene se podcenjuje duševni moment, duševno delo, ki je s tem spojeno.*) Žena more postati mati in gospodinja brez posebne naobrazbe, toda malo izobrazena žena ne more nikdar tako izpolnjevati velikih dolžnosti svojega stanu, kakor omikane. Temeljita duševna naobrazba povečuje materino veljavo i pri doraslih sinovih ter omogočuje ženi, da more biti razumna družica izobraženemu možu.

Neizogibno je znanje ženi pri domačem gospodinjstvu, ker je žena moralno odgovorna za hrano svoje rodbine. Žena bi morala vedeti, kake snovi morajo prihajati v človeško telo, da ostane zdravo in čvrsto, da se krepi; morala bi vedeti, v katerih jedilih je ta ali ona snov, kako ravnati z otroki, ko rastejo, kako se vesti v bolezni in kako, ko bolnik okrevva. Današnji možje pa sami vzgajajo nerazmišljajoče žene, in ta brezmiselnost se proslavlja kot čisto ženstvo! Mehanično, šablonsko gospodinjstvo se mora umakniti razumnemu, premišljenemu gospodinjstvu.

Izobrazena žena zna ceniti veliki kulturni in etični pomen rodbine, zato ji je rodbinsko ognjišče sveto, za katero se hoče boriti.

Omikana žena, ki je spoznala dragoceno vrednost rodbine, bo skrbno pazila na moralno življenje v rodbini. Taka žena bo zahtevala isto moralo za oba spola: kar jaz, to ti; česar jaz ne, tudi ti ne. V tem zmislu bo delovala pri vzgoji svojih otrok, dečkov in deklic.

Mnogo izobraženih mož se sedaj bojuje za moralno življenje, toda ta boj pripomore k zmagi šele tedaj, ako vstopijo v bojne vrste i žene, zavedajoče se svojega ženskega dostojanstva in svoje duševne svobode. Ugovor, da duševna ali gospodarska svoboda vede k »meseni« svobodi, ne velja. Kdor je izobražen, še ni zaraditega brez vesti in kdor je neizobražen še ni zaradi tega vesten. Nравne vezi so v naši notranjosti, bodisi omikani bodisi neomikani.

Omikana žena bo poplemenitila svoje delo v rodbini, vrhutega pa bo prispevala k razvoju socialnega mišljenja in čutenja.

Hišno ali rodbinsko gospodarstvo ni poznalo socialnega mišljenja.

Domača hiša — to je bil za ženo ves svet. Najboljša lastnost moderne naobrazbe je socialni moment, ki ga mora obsegati v sebi. Socialno vprašanje se ne obdeluje samo enostransko z razumom, ampak pri tem se vzbija v človeku tudi volja, ustvarja se moralni človek. V boju za pravice zatiranih sester mora stati moderno naobrazena žena.

Vsem tem omenjenim nalogam pa bo omikana žena le tedaj kos, ako bo imela priliko daljšega razvoja. Ako te prilike ne bo, mora žena zakopati svoje talente, degeneracija je neizogibna.

*) Lepo govori o tem prof. Masaryk v spisu „Mnogoženstvo in enoženstvo“, ki sem ga priobčil v lanskem letniku „Slovenke“ (št. 12. in 14.)

Rezultat dosedanjega razmotrivanja je ta:

Predno so nastupili stroji, je bilo socialno stanje žen iz boljših slojev ugodno. Žena je bila važen gospodarki faktor. V rodbinskem gospodarstvu je našla obilo svoje sreče.

V novi dobi so nove gospodarske razmere gospodarski pomen omikane žene zmanjšale, njeno socialno stanje poslabšale. Globlja naobrazba more nadomeščati izgubljeno delo v hišnem gospodarstvu. Vrhutega nastaja za novodobno ženo socialno delo. Ako se osamela žena uda temu delu, more imeti i njeno življenje gospodarsko-etično ceno.

* * *

Doslej je bil govor o ženskem vprašanju pri izobraženih ženah, sedaj prihajamo k delavskemu sloju. To je le korak, ki nas pa vede v čisto drugi svet. Življenski pogoji so tu in tam različni. Dočim zahtevamo, da bi se meščanskim ženam dovolil pristop, kamor ga še nimajo, poudarjamo na drugi strani pri poletarskih ženah, da bi se njih delokrog omejil. Gnauck-Kühnova govori le o delavkah v industriji, njena izvajanja se ne tičejo položaja zemljedelskih delavk.

Slabo socialno stanje delavk ima zopet svoj vzrok v izpremenjenem gospodarskem redu. Fizično silo, fizično delo nadomešča stroj, strojna sila. Večina izdelkov, ki jih je izdeloval poprej človek, izdeluje sedaj stroj. Ljudje so samo zato tu, da nadzorujejo, vodijo. Drugo se dela samo. Umevno, da je potemtakem treba le spretnosti, mehničnega dela, za katero je ženska ravnatoko sposobna kakor moški. Vrhutega pa žene manj potrebujejo za svoje življenje nego moški, zato dovoljujejo, da se njih delo manj ceni, torej slabše plačuje, dalje se dajo žene rajši izkoriščati nego mož — vse to je pripomoglo, da so se žene jemale v tovarne.

Ker se žene zadovoljujejo z manjšo plačo ali mezdo, ni mogoče moškim tekrovati z njimi. Da more mož toliko zaslužiti, kolikor poprej, ko še ni bilo ženske konkurence, mora poleg njega delati tudi žena (i otroci.) Vsi skupaj zaslužijo šele toliko, kolikor je poprej zaslužil mož sam. Škodljive posledice, ki nastanejo za rodbino, ako morata mož in žena na delo, si lahko mislimo. O kaki vzgoji otrok ne moremo govoriti. Pravega rodbinskega življenja ni, rodbine ni. To je najtemnejša stran novodobnega industrijskega razvoja. V letih 1875—1882 se je zvišalo število moških tovarniških delavcev za 64%; ženskih pa za 35%. To kriči. A ne le rodbinskemu življenju, ženi sami preti veliko nevarnosti po tovarnah v zdravstvenem in moralnem oziru.

Kako temu odpomoči?

Eni pravijo: »Zakaj pa hodijo žene v tovarne, ko nedostaja služkinj?« Toda taki kritiki ne vedo, da je nemogoče preskrbeti službo n. pr. kakim 600.000 delavkam, vrhutega poselski red odvrtača od služeb žene, ki so si pridobile neko samostojnost, samozavest,

čut časti, ki rajše ginejo pri svobodni delavski pogodbi, nego bi se dale pod kuratelo.

Ako bi imeli strokovne gospodinjske šole, bi se v marsikaki deklici obudilo veselje do gospodinjstva in bi ne tiščala v tovarne. Ako stane militarizem milijarde, bi se smelo za žensko vzgojo žrtvovati vsaj milijone.

Drugi pričakujejo pomoči od državnih reform. Obrtniška postava veleva sicer, da morajo omožene delavke pred nedeljami in prazniki poprej končati delo, da se jim mora dati opoldne 1½ uro odmora, da je treba paziti na moralo. Ako bi se vse to res izvajalo, bi se s tem mnogo pomaglo. Toda to se ne godi. Nadzorovalnih uradnikov je premalo, vrhutega nadzorujejo glavno velike zavode in tovarne, ne pa tudi manjših delavnic, kjer se delavke silno izkoriščajo. Ali se daje delavkam opoldne 1½ urni odmor?

Gnauck-Kühnova pravi, da je vprašala o tem v Berlinu 1200 delavk, ki so ji vse povedale, da se to ne izvršuje. Nadzorovalni uradniki pravijo sicer, da žene same ne upotrebljajo te pravice. Seveda, ker je ne smejo ali ne morejo; ako bi se kaj ganile, bi mogle priti ob službo. In kako je z moralo? Pisateljica navaja drastične primere nesramnega vedenja nadzorovalnega osobja, ki ne štiti ženskih pravic. Kdor ne spoštuje žene, ne spoštuje morale sploh. Priznajmo, da je tudi žena svobodna, npravna osebnost. Ena glavnih zahtev delavk bi morale biti tovarniške nadzornice ali inšpektorke.

Naš ideal je sicer, da bi se sploh prepovedalo omoženim ženskam delo po tovarnah, toda za sedaj se to še ne more uresničiti, ker bi imelo žalostne posledice: moški bi se manj zjnil, bilo bi vsled tega več nezakon-skih otrok, in žene bi morale delati doma, kar bi ne bilo drugega nego priti z dežja pod kap.

Nekateri svetujejo, naj bi se vpeljalo za žene poldnevno delo. To bi moglo obveljati le tedaj, ako bi se obenem zvišala mezda.

Najbolj uspešno odpomoremo temu zlu z lastno močjo, dasi ni treba prezirati pri tem državnih re-

forem. Ako se smejo gospodarsko močni združevati, smejo storiti to tudi gospodarsko slabi, da branijo svoje interese. Gospodarsko najslabše pa so delavke, njim se mora dovoliti svobodna organizacija.

Kakor hitro se združijo delavke v strokovnih društvih z delavci, jim je mogoče ponujati delodajalcem svoje delo za isto ceno kakor moškim. Potem bo delodajalec rajši najemal moške nego ženske. Delavci se bodo mogli brigati za življenje rodbine, delavke pa bodo mogle v večji meri izvrševati materinske in gospodinjske svoje dolžnosti nego sedaj.

Žene višjih slojev imajo nedostatek, žene nižjih slojev preveč dela. To se more izravnati, ako prihite izobražene žene na pomoč svojim zatiranim sestram. Naloga socialno višje stoječe žene je, delovati za gospodarsko, duševno in npravno povzdigo delavk, toda v prvi vrsti za gospodarsko povzdigo. Ko dosežemo to, moremo začeti z versko npravnimi pouki. Ako smo delavko gospodarsko osvobodili, s tem smo si pridobili njeno zaupanje, da moremo graditi dalje.

Da bo pa omikana žena sposobna za gospodarsko povzdigo delavk, je treba, da se peča z življenjem in z narodno gospodarskimi vprašanji. Samo ljubezen in dobra volja ne pomagata, tu je treba znanja in razsodnosti. Poleg tega pa mora vedeti izobražena žena, da je boj delavk tudi boj za d u š e v n a , i d e a l n a d o b r a .

I delavka hoče biti človek, i ona neče živeti samo od kruha, i ona koprni po veselju, po luči, po nekem višjem, česar še ne ve sama dobro imenovati.

Cilj je velik in zahteva mnogo žrtvovanja. Še tako velika miloščina ne pomaga, tu moramo dati samega sebe, svoje znanje, svoje sile.

Žene višjih slojev iščejo zmisel življenja in dela. Tu najdejo oboje.

Tako gospa Gnauck-Kühnova o ženskem vprašanju.

Koliko migljajev i za naše ženstvo! S samimi reprezentacijami se ne rešuje narod. Ne deklamirajmo vedno o sami ljubezni do domovine in naroda, ampak rajši iz ljubezni zanj socialno delujmo.

Moje rože.

I.

Vse moje lepe, mlade rože,
polne presladkega, dragega vonja —
vse so zvene le mi, vse so zvene le

Ah, še niso se vse razpile;
komaj so mi srce pomladile,
pa so zvene le mi in pomrle

In njih nežni, prenežni kelih
več ne bodo rose pili,
solnčni žarki ne bodo več
vanje življenja in ognja lili.

Ah, nikoli več! Vendar poznam
solnce, ki bi jih še zbudilo,
roso, ki bi jim bila krepilo —
o, poznam svojo ljubico!

II.

Ah, kako naj vam povem,
gospodična Jakobina!
Iz ljubezni, iz brezupa
kupil sem si danes strupa
in ga stresel v čašo vina.

Veste, vino pijem rad,
gospodična Jakobina!
Vam na zdravje, sebi v škodo
pač izpraznil že posodo
mnogo sladkega sem vina.

Danes bo poslednjikrat,
gospodična Jakobina!
Smrt se mi iz čaše smeje,
srce mi ljubezen greje —
ah, naj se napije vina,
vina zastrupljenega!

III.

Tam, kjer so rasle moje rože,
na sredi mojega srca,
tam danes strašna je puščava,
tam strašne misli so doma.

Tam mrak je, tam je noč, tam grob je,
tam širi morje se brez dna,
tja se iztekajo vse reke
široke zemlje — vsega zla!

IV.

Ah, pa vas vendar imam,
ve misli cvetoče,
ve smeje želje!
za polič vina dam,
ko mi srce zajoče,
in vrne se mu veselje.
Dasi za hip, dasi slepilo
a takih hipov je obilo . . .
In hip na hip — to je doba,
zatorej pa bom do groba
tebe častil, ti zemlje ognjena kri,
zdravilo nebeške moči!

Kako mi rože vzcvetajo,
Kako mi slavčki prepevajo,
kako se mi vrata odpirajo
v one nekdanje mlade dni,
kako se iskré mi trudne oči,
kako se veselo zbirajo
na mrtvi poljani sredi srca
veseli gosti: dovtip, smeh, omama!
In pomlad sama
ta vlada sredi vinskega hrama!

V.

Nad mojim nekdanjim svetom
še lipa veje prostira,
in cvetna pomlad jo objema,
in moja mladost umira . . .

In potem v temo pred sabo . . .
Oh, tvoje veje zelene,
ki dom so veselim ptičem,
te naj zagrnejo mene!

Pod njimi jaz spal bi sladko,
nad mano bi pesem zvenela,
te pesmi o radosti, boli
pa duša več ne bi umela.

VI.

Da! . . . Vse rože so zvenele
preden se razvil je cvet . . .
Smrt mi, smrt mi v dušo diha,
kri se je strdila v led.

Za gorami jutro vstaja . . .
Ah, prepozno si mi že!
Moje rože so zvenele,
mrtvo meni je srce . . .

E. Gangl.

Študentke.

Piše Zofka Kveder.

I.

Liza Aleksandrova se je leno raztegnila na divan. Noge je imela na stolu, v roki pa je držala neko medicinsko knjigo iz katere je glasno čitala, vsako tujo nenavadno besedo dvakrat trikrat ponavlja. Poleg nje je na mizi ležal nemško-ruski slovar in besednjak tujk, v katerega je Liza zdaj pa zdaj pogledala, na pol se vzravna in svoje ležeče poze. Bila je mlada dvajsetletna devotka. Obraz je bil bled a s finimi prikupljivimi potezami, resen in zopet nekako skrivno strasten. — Lase je imela črne in dolge. V gostih kodrih so se nekako svojeglavno sukali nad belim širokim čelom. Na mali pisalni mizici pri oknu je čepela nad kopo knjig bela mrtvaška glava, poleg nje sta se poljubovala dva mala marmornata zaljubljenca v koketnem rokoko-kostumu. Na postelji je ležala debela zimska jopa, vrh nje mal lovski klobuk in rokavice. Na omari, na kovčegu, po stolih, povesod so ležale knjige in časopisi, na umivalniku pa je v kozarcu dehtela krasna temnordeče roža.

Zunaj so se penjale megle vedno više in gostejše. V sobi je vladala prijetna toplota in velika bela peč se je zadovoljno svetila v svesti si svoje imenitne naloge. Neka topla, zimska tišina je prijetno božala živce. Slike na steni so leno spale v svojem sivem, udobnem miru, knjige na mizi in po stolah so zaspano dremale v rumenkastem, uspavajočem svitu meglenega, zimskega popoldneva.

Liza je zazdehalala.

Prav za prav je medicina grozno pusta veda. To prebavljanje resnih, dolgočasnih medicinskih knjig je prav do cela prozaično!

Vzdihnili je in z neko udano resignacijo čitala dalje. —

Zunaj so se začule stopinje, vrata na hodniku so zaškripala in koj na to ste stali dve prijateljici Lize v sobi.

— No, Lizanka, študiraš? —

— Ponavljam anatomijo, — je dejala le-ta, vrgla knjigo v elegantnem polukrogu s posebno gracijo na postelj, skočila na noge in potisnila svoji obiskovalki na divan. Sama je vrgla z najbližjega stola časnike na tla, prisedla k mizi in dejala flegmatično: No? —

— Ha, ha, — smejala se je Ana Bogdunoff, mala črnolasa Bolgarka, — Liza je danes slabe volje. —

— Nikdar ne. Ali danes ni moj prejemni dan in čudno se mi zdi, da prideti. Danes je torek in vedve samo o sobotah...

... pijemo pri tebi čaj — je Ana prekinila Lizin govor. — No, danes ga bomo tudi, kaj ne Sonječka?

— In sunila je svojo sosedo, strogo, veliko blondino, s komolcem.

— Da, Ana, pri meni je tako mraz, — je dejala le-ta.

Liza je prižgala špirit pod samovarom, izvlekla nekje izpod knjig škatljico cigaret, porinila jo pred Bolgarko in vprašala lakonično:

— In ti, je tudi pri tebi mraz? —

— O, in še kako! V žepu namreč. Čisto nič nimam, absolutno nič! Imaš kaj, ti zlati moj finančni minister?! Pri meni je kolosalna denarna kriza. Pojutrnjem je ruski bal. Vstopnina štiri franke. Prosim te, štiri franke, in jaz nimam ni kopejke! To se pravi, niti jednega centima! In ti greš na ples in Sonja gre, vse gre, le jaz naj sedim doma?! Čemu imam svojo belo batistno obleko, pomisli, krilo in bluzo in svilen lila pas?! In čemu znam kvadrilo in poloneso in vse plese?! In čemu sem filozofka že drugo leto in študiram moderne jezike s pridnostjo in vnemo! Na, povem ti, jaz moram biti na plesu in če dobiš plesalca, ki ne zna ne ruski, ne poljski, ne nemški, ne latinski, priporočam se ti za tolmača! Fino, precizno ti prevedem vse poklone in zastonj, draga, zastonj! —

Liza se je zasmejala.

— Koliko pa potrebuješ? —

— Koliko pa imaš, ti, srečni otrok Kavkaza? Oh, škoda, da nisem jaz tvojih starišev hči! Vsak mesec sto rubljev, bože moj, sto rubljev! Pomisli, Sonja Ivanovna, to bi bilo za pet tacih skromnih eksemplarov, kakor si ti! Oziroma, pardon! pet existenc sem hotela reči! Jaz namreč ne znam biti praktična, žalibog, da ne. Včasih bi mi bilo treba. Ali! Toda kaj! Lizanka, deset frankov bi htela. —

— Deset? Takoj, ako bo dovolj? —

— Hm, dovolj?! Več kakor preveč! Štiri franke vstopnina, trideset centimov rokovičarju, da mi očisti moje lanjske, bele, glace-rokavice, petdeset centimov za cvetlice in ostalo za razne potrebe do prvega. Danes je dvajsetega, triindvajsetega bo ples, edenintridesetega pa dobi moja blagajna novih dohodkov. —

Liza je odprla predal pisalne mizice, odštela Ani deset frankov in vprašala Sonjo:

— Hočeš tudi ti kaj? —

Vedela je namreč, kako siromašno le-ta živi. Večkrat ji je s finim taktom oskrbela kako razvedrilo in olajšanje. Podarila ji je tudi vstopnico k plesu, češ, da potrebuje garde-damo in ker je ona tako resna...

Sonja ni nič hotela in Liza je zaprla predal ter nalila čaja v male porcelanaste skodelice.

Imela je rada te dve. Ano radi njenega veselega, zdravega humorja, Sonjo radi njene resnobe in čvrste volje.

Ona je zopet jela črvljati:

— Zakaj te ni bilo na zborovanju ruske kolonije v nedeljo? Bilo je imenitno. Moj deželan Dimoff je govoril o nas Bolgarih. V krasni rusčini! Divno! Meni je slabo prihajalo smeha. —

— Da, njegova originalna ruščina je neprecenljiva, — je dejala Sonja Ivanovna z diskretnim smeškom na ustnih.

— Kaj ne? — je nadaljevala Ana. — Naravnost imenitna je! Govoril je o bolgarski literaturi, in kako! O Bože moj! Ha, ha! Jaz sem se jokala, tako je bilo smešno! Najprvo o starih idealistih, potem o novejših realistih in kot trumpf je vrgel še najnovejše dekadente, simboliste, secesioniste, et cetera pred svoj divni, kritični pogled. In imena?! Ne, Boga mi, to je bilo že nad, nad... bilo je višek, krona govora. Najprvo nekaj starih, potem nekaj polstarih, — seveda je izbral med njimi najbolj neznatne pisce, ki so le pri njem »voditelji in apostoli struj« — in nazadnje je dejal s spoštljivim, globokim, počasnim glasom: »Zastopnik najnovejše struje, gospoda moja, je mladi talentirani — Petko Dimoff«. Vse tiho od nezmernega čudenja. »Kdo je to?« zakliče nekdo in naš dragi Petušja se je priklonil z najelegantnejšim salonskim poklonom: »To sem jaz, gospoda«. Tableau!... Vse se je vilo smehu. In ploskali so in kričali! Slava!, da se je dvorana tresla. In Petko Dimoff se je blaženo priklanjal...

Ana se je zasmejala z veselim, brezskrbnim, otroškim smehom, Sonja Ivanovna se je nasmihala in Liza Aleksandrovna je tiho, prezirljivo hihitala pred se, počasno puščaj svojo cigaretko.

Čaj je prijetno dehtel v tasah, pod stropom pa so se zibali fini, vijugasti oblački tobačnega dima.

In Ana je pravila dalje:

— Blaženstvo, ta Petko Dimoff, je imeniten. Ko je zlezal z podlaja, vprašala sem ga, kedaj je izdal svoje pesmi in kje, in povedal mi je z grandeco in ponosom španskega dona, da so doslej natisnjene »dve« njegove pesmi...! Tako veselega auditorija ni bilo še nikdar. In nihče se ni jezil in prepiral in dokazoval in pobijal, kakor je drugače navada. Prav nobene debate, občja veselost in zadovoljnost. —

— In kako je pel! — se je oglasila Sonja.

— Da, kako je pel! Ha, ha! Tisti njegov visoki, hripavi, grčasti tenor! Ko je bilo vsega konec, ko so se hoteli že vsi raziti, je povzel neko revolucionarno, rusko pesem. No volja je bila dobra, vse je pelo ž njim, ali njegov glas je bil ubit in razpraskan, da joj! In za finale je še klical nekemu »Slava!« in drugemu »Pereat!« Imen se ni slišalo,

ali ker je gestikuliral z rokami in nogami, je vse kričalo ž njim »Slava« in »Pereat!«

Ana se je zasmejala, Liza pa ji je zažugala:

— Na in vendar je Dimoff tvoj najiskrenejši častilec vseh tvojih oboževalcev! —

— Brr! Jaz sem študentka, razumeš! Mešati možkim glave, to je dovoljeno, ali lastna glava mora ostati čista in hladna. Zaljubljena filozofka! Pomisli, kako smešno! In nevarno! —

— Nevarno? ha, ha! —

Za nas, ki nimamo predsodkov, da! Za nas študentke, da! No, potem kot dr. phil. me lahko obsede ljubezen za najbolj peklensko-hudobnega a tudi peklensko-lepega moža. Zdaj pa pereat ljubezni! —

Liza je zmajala z glavo. Sonja je gledala pred se, kakor da je zavarovana proti vsaki nevarnosti in da je ta pereat za njo že zato nepotreben, ker je predmet sam za njo prav brez pomena. Liza je vprašala:

— In kakšen bi moral biti tisti tvoj peklensko-hudobni, peklensko-lepi mož? —

— Na, jaz sama ne vem, tak morda, kakor medicinec Farinelli, vsaj ga menda poznaš. To ti je vražji Italijan! Peklensko-črne oči! Lep, kakor bog pekla! —

Poznam ga, — je dejala Liza. — In ta ti je nevaren? —

— Bi mi bil, a zdaj... Veš, za študentko drugega semestra je njegova filozofija vendar prenevarna. —

— In kaka je ta njegova filozofija? je vprašala Liza z izvanrednim interesom.

— Lepa in hudobna, kakor on. Svet je življenje, življenje življenje, življenje večna prememba. Vsacega možkega naloga je učiti ženske ljubiti, — ženske, ne žensko! Farinelli se je nekdaj hvalil, da so znale njegove ljubice ljubiti vroče, kakor peklenske boginje in sladko, kakor boginje strasti in razkošja v grškem olimpu. »Satan je objemal le satanele« — je dejal in pri tem so se mu oči svetile, kakor vragu in lep je bil, da bi vsaka ženska umrla zanj. Od tedaj se ga ogibljem, kakor živega ognja, četudi se v mojo srečo ne zanima za me.

— Ha, ha — se je zasmejala Liza, — toraj tudi ti, Ana, nisi nepremagljiva! —

— V trenutkih da, ali drugače vem, da sem študentka drugega semestra, in Farinellijeva filozofija je za nas pogin in uničba, čeravno trdi, da je vsak možki poslanec življenja in stvarstva. —

Liza se je zamislila, vstala je, vzela ono temno rdečo rožo iz kozarca in jo pritisnila k obrazu.

Ana se je začudeno zasmejala.

— Kaj? temnordeča roža?! Vsaka študentka vé, da je to Farinellijeva cvetlica. Liza, mar...? —

Liza se je obrnila in kliknila ježno in strastno: — Molči! —

Pogledala je na uro, zardela in dejala nekako v zadregi in negotova:

— Imela bi še nekaj opraviti ...

Sonja in Ana sta vstali:

— Medve morave v koleg.

— Hvala, Liza, — je zaklicala Ana že med vrati.

— Do svidenja! —

Na stopnicah sta srečali visocega, lepega moža v elegantnem zimskem kožuhu.

— Farinelli, je zamrmrala Ana: Srce ji je za trenotek zatrepetalo v strasti in zavisti, a takoj so se ji ustne raztegnile v strogo, mrzlo črto in med zobmi je siknila: »prokleti satan!«

(Dalje prih.)

Prepoznano.

Poznala sta se še izza šolskih klopi — Julita in Andrej. A videla se že nista nekaj let, ker jima je osoda odločila različni postojanki v borbi za kruh.

Andrej K. je dokončal svoje študije v Gradcu ter dobil c. k. službo v T. Malo predno je postal samostojen, umrla mu je mati — udova, — nekaj mesecev prej pa so zagrebli jedino njegovo sestro Marijo. Ostal je čisto sam in ni sorodnikov ni imel več. To je bilo zanj zelo usodno, ker je bil kot značaj do cela nesamostojen, slaboten ter je neobhodno potreboval vodstva in moralne opore. Podvržen je bil najrazličnejšim uplivom in vpogibal se je pred vsakim tujim mnenjem... V globoka razmišljanja o življenju se ni utapljal ter je vso odgovornost z ozirom na življenjske pojave prepuščal in naprtival drugim. Vsake kritike, vsake sodbe, bodisi o sebi ali družih, ogibal se je konsekvantno in bilo mu je dovolj, da so drugi storili ali učili tako. Temu je bila mnogo kriva okolnost, da je imel jako mehko srce, še bolj pa, da je stal neprenehoma pod vplivom ženske vzgoje.

Ko je prišel torej v T., bil je kakor barka brez krmarja sredi šumeče reke razkošnosti in naslad. Igraje ga je potegnili v sé vrtinec nebrzdanih strastij... V kratkem času je izgubil vsak moralni čut, vsak duševni polet in bil je le še v toliko normalen, da je vsak dan opravil svojo plačano dolžnost kot c. k. uradnik. Hodil je s svojimi tovariši po gostilnicah dvomljive kvalitete, kjer so gojili »narodno misel« s tem, da so debelo zabavljali čez nasprotnike ter pri polnih kozarcih kričali narodne pesmi. Ker ti ljudje sami niso nič mislili in nič čutili, kar se ne čuti fizično, udrihali so po vseh onih, ki so se v tem razločevali od njih, ter jih smešili, da se Bogu smili. Jedino, kar je tej družbi imponiralo in komur je zažigala kadilo, bila je naslada v vsakej fizične obliki ter šala in dovtip in — apropos — narodnost... Vse kar ni s tem v zvezi, zasluži v najboljšem slučaju pomilovanja — njih, — bogov.

Ko bi v tem ne ležalo toliko tragike, rogal bi se človek prav od duše.

V taki atmosferi je toraj živel Andrej; a beseda »živel« je s tem profanirana. Drugače je bilo z Julito. Ona je bila učiteljica v nekem gorskem zakotju, izven katerega mej so prihajale samo Julitine želje. Ne vem, ali je pravično, priklepati mlado življenje na take razmere. Ako je ženska postala učiteljica in se jej je dovolilo reden kosec trdega, suhega kruha, s tem menda vendar še ni rečeno, da nima nobene druge pravice več do življenja, do sreče, do ljubezni! Jaz zaničujem tiste, ki govore o onem živalsko-naravnem poklicu ženske; marveč trdim, da je ženska prav tako stvarjena za ljubezen ko možki in da je prav v toliko kakor možkega i njenega bivstva glavni in najmočnejši moment ljubezen. Absurdno bi bilo misliti, da se je ženska stem, da je postala učiteljica, bivstveno spremenila in krivično, ako se jej iz katerega koli vzroka zapira ali otežuje pot do ljubezni. In kdaj in kje naj vaška učiteljica išče in najde svoj ideal?

V T., kjer je bival Andrej K., je imela Julita svojo teto. Ta jo je vedno vabila, naj pride k njej na počitnice. Seveda bi bila Julita rada sledila njenemu vabilu, a gorska učiteljica pač tudi za tak nedolžen, skromen luksuz ne zmore potrebnega denarja. K temu pride še, da je Julita vsak — pri najpotrebnejšem prihranjen — novčič izdala za knjige in časopise, — nje jedino uteho in duševno hrano.

T. bi Julite nikdar ne bil videl, ali bolje — ona bi T. nikdar ne bila videla, ako bi bilo pri tem ostalo glavno in odločilno vprašanje — nje hranilni talent. A za Julito je bil pri sodnji depozitovan neki denar, in ko je spolnila 24. leto, potegnila je dotično svotico, celih 150 goldinarjev.

Bilo je to za njo celo premoženje; žal le, da ne tudi neusahljivo. En del tega denarja dejala je takoj v posebno škatljico in to zopet v poseben kotiček svoje miznice s trdnim sklepom, da se ga ne dotakne pred velikimi počitnicami, katere je hotela temeljem tega kapitala preživeti prijetno in udobno — vsaj enkrat v življenju.

Nekaj dnij pred zvršetkom šolskega leta je imela že vse svoje stvari v redu in vse pripravljeno za pot. Tudi je že bila pisala teti, da pride, in ker sta si bila v prejšnjih letih z Andrejem jako dobra prijateljca, prijavila je tudi njemu pismeno svoj prihod.

Tako je Julita prišla v T. Ker se bojim vsake komplicirane obširnosti, držati se hočem le dveh glavnih niti, ki se na jednom kraju združita a potem razcepita in raztrgata. —

Ko sta se Julita in Andrej čez toliko časa zopet videla, čudila se je ona njegovemu vpadlemu stari-kavemu licu ter medlemu telesu, a Andrej se je čudil nje duševni in telesni topli, življenjapolni svežosti. —

Rekla sem že, da sta si bila preje vedno dobra prijatelja. No sedaj se je to prijateljstvo nekako sumljivo potenciralo, in ako bi kdo opazoval, kako sta se jima često nekam čudno zamotala pogleda — zmajal bi z glavo, če bi se ga hotelo prepričati, da sta to dve prijateljski duši...

Pa tudi sama nikakor nista več verovala v tisto bratsko prijateljsko čuvstvo, dasi sta bila še-le nekaj dnij skupaj. Kaj jaz vem, kako in zakaj, a jaz vedno mislim, da je ljubezen produkt jednega samega trenutka.

Bodi pa temu, kakor koli; toliko je gotovo, da sta bila Julita in Andrej v dobrem tednu žrtev — ako smem tako reči — celega ljubezenskega požara. V Andreju so se čez dolgo, dolgo dobo, njemu se je zdelo celo večnost, zopet vzbudila in oživila v duši blaga in nežna ter pri tem mogočna in silna čuvstva. In kako se je radoval tega duševnega preporoda.

Kljub vsemu umetnemu zapiranjju očij zapazil je bil po sili, kako si je z nenavnim življenjem umazal in oblatil svojo prej mehko, fino dušo, kako mu je iz istega vzroka, izhiralo telo in kako mu je v velikem, motnem očesu vedno bolj ginila ona lepa, mogočna luč, ki izvira iz duše. Uvideti je moral nehote, da stoji fizično in moralno kraj groba, in grozno žal mu je bilo zaigranih, uničenih let svoje mladosti. Sprevidel je bil, da je zašel na krivo pot, ki ga je odvedla tako daleč od njegovih lepih, svetlih ciljev, tako daleč, da bi jih ne mogel več doseči, ako bi tudi še živel pol stoletja in več. Oni cilji prejšnjih dnij, so bili za veke izgubljeni. Kako težka, težka mu je bila ta misel in kako težke kletve so se pririle iz temelja njegove duše skozi blato in led... Kupil si je bil revolver z namenom, da ob ugodnem trenutku stori konec brezpomembnemu, ostudnemu svojemu življenju. Druge rešitve ni znal, kajti da bi se odpo-vedal dosedanjim navadam ter odtegnil onim družbam, na to niti misliti ni bilo. —

V takih duševnih fazah ga je presenetilo Julitino pismo, da pride za dva meseca v T. Nenadno se mu je porodilo v srcu nezavedno hrepenenje, boječ up. —

Kakor žejen, truden jelen z mrzlo studenčnico, tako si je on želel krepčati dušo z Julitino ljubeznijo.

Z Julito je pač bilo drugače. Ona je bila preživela ona leta, v kojih se najmogočneje dviga hrepenje po združenju sè sorodno dušo, v malem gorskem zatišju, tako rekoč odrezana od družega, njej primernege sveta. Hrepenenje in želje niso torej našle nikakega odvodnega predmeta in naraščale so in naraščale — noj Bog, koliko bogastvo je bilo to!

Taka razlika je bila mej njima. Andrej je bil žejen čuvstev, a Julita jih je hrepenela oddati, izliti. Vendar pa je bil pri Juliti prevladujoči moment nedopovedljivo usmiljenje in sočutje do Andreja, za katerega vzrok ni sama ni znala.

* * *

Sedela sta zunaj mesta na skalah ob morju. Komaj vidno je valuckalo morje in niti najmanjše sapice ni bilo. Pred njima pa je solnce počasi plaval nizdol in z njim navpično je stala v morju zlata čaša, v katero so se iz solnca izlivali zlati žarki...

Kdo ve, kaj se je tedaj godilo v njunih dušah?

»Julita, ali vidiš ono zlato čašo v morju?«

»Vidim.«

Molčala sta zopet, a z neodoljivo močjo težili sta njuni srca po združenju. Njiju telesi sta se zblížali in brez besed sta se tesno objela ter menjala prvi vroči poljub, ki jima je dal okusiti neizmernost ljubezenskega blaženstva.

Andrej je šepetal:

»Biserna, zlata čaša! Pusti da pijem iz tebe življenje, moč! Ne dovoli da umrjem — biserna, zlata čaša! oklepam se te z vsakim nervom, z vso dušo in večno te ne izpustim...!«

* * *

Prešlo je zopet nekaj dnij. Andrej je bil ko preroben, srečen, vesel. V družbo svojih prejšnji prijateljev ni več zahajal in kar na misel mu ni več prišlo prejšnje življenje. Čutil se je docela družega človeka in trdno, zamozavestno je upal v zvezdo svoje sreče. Ni mu prišlo ni na misel vprašanje, da li je on po vsem, kar je bilo preje, še vreden tolike sreče, da li ne bode osoda zahtevala žrtve, zadoščenja za prejšnje moralne zločine. Ne, Andrej tega ni vprašal in ni na to niti mislil. —

En večer je prosil Andrej Julito, da bi šla z njim v kavarno. Drage volje je privolila v to ona, da mu je zamogla le storiti malo veselje.

V kavarni sta sedla k prazni mizi ter naročila čaja. A dolgo nista sedela sama. Prišla je v kavarno cela družba mlajših in starejših ljudi — sami znanci in prijatelji iz Andrejevih prejšnjih dni. Takoj, ko so ga ugledali, hiteli so k njemu — pričelo se je predstavljanje, in Julita je malo porudela, vsakemu podala roko z običajnimi frazami. Vsi so po tem vsedli okrog iste in bližnje mize in govorica se je takoj neprisiljeno razplela. Govorilo se je o različnih stvareh: veselica,

društvi, gledišču, literaturi in politiki, in Julita se je čutila srečno in oživljeno. Razgrela se je, ter govorila neprisiljeno, iskreno. Tudi Andrej je postal ognjevito vesel in končno je rekel:

»Veste kaj, gospoda, ako hoče Julita, predlagam, da gremo k »Zlati ribi« na tisto fino črno vino. Sicer veš, Julita, to je jako primitivna gostilna. Da sem odkritosrčen — prava beznica. A končno bi te to ne smelo ženirati, ker se zavzemaš za proletarijat. Prav za prav je pa tamkaj vedno zbrana inteligenca. Sploh rečem, da je tam jako zanimivo, in mislim, da vsekako lahko enkrat pogledaš tisti imenitni kraj«.

Družba je v prvem trenutku malo presenečena zrla Andreja; po tem pa se je takoj oglasila večina:

»Da, pojdimo, pojdimo! Pa vi, gospica, morate tudi z nami. Videli boste vsaj, kam se hodimo zabavat.«

Zakaj bi ne šla?

Ko so prišli k »Zlati ribi«, posedli so za dolgo mizo, pri kateri je že sedelo nekaj navadnih gostov, ki so debelo in začudeno gledali Julito. Ne kakor da bi v ta lokal nikdar ne prihajale ženske — to bi bilo absurdno, a frapiral jih je Julitin dostojanstveni nastop in način, kako so jo uvedli njegovi prijatelji.

Julita se je ozirala po lokalu ali boljje beznici, ki je bila kuhinja, gostilna, shramba za jestvine in spalnica ob enem, in nekako tesno jej je postalo v srcu. Ta tesnoba pa je rasla, ko je zapazila mej družbo čudno predrugačenje...

Andrej in njegovi prijatelji nikakor niso imeli namena, vpričo Julite zaiti na običajni teren prostosti in frivolnosti. A kakor hitro so sedeli na svojih navadnih prostorih ter popili nekaj kozarcev vina, je navada tako močno vplivala na nje, da so postali lascivni in so se pri tem na Julito ozirali le toliko, da so svoje dovtipe in šale zavijali v dvoumne izraze. Počasi pa so zašli v nezmerno popivanje, peli so vse vprek in njihove besede so bile vedno bolj gole...

Ne da se povedati, kako je vse to uplivalo na Julito. Neznansko jej je bilo hudo in nje duševno razpoloženje je bilo vsak trenutek bol neznosno. Strah jo je bilo in v srcu jo je zeblo. Ozrla se je v pomoč po Andreju — a ta — kaj je z njim? Za božjo voljo — tudi on je pijan in prav nič se ne razlikuje od ostale družbe. Čuj, kaj se pogovarja s prijateljem?... Julitina groza je rastla. Jeli možno?! On -- njen Andrej, govori tako? On je bil zmožen tacih dejanj? Nezaslišano. In tega človeka ljubica je ona, tega razuzdanca se je oklepala, tega ostudneža je poljubila enkrat, dvakrat — stokrat! T e g a? Ne, to je prokleta laž! A vendar je istina. Prav to je tisti postarni, upadli obraz, tisti motni pogled, tisti tihi, ubiti glas, tisto medlo brezkrvno telo. Pfu! Kaka gnjusoba! In to je v njej obujalo ona čustva, ono usmiljenje, ta ostudna duševna in telesna onemoglost in brezmoč?! In t e m u

človeku je ljubica, njemu naj bi postala žena in njemu je vse obljubila... Ha, to je strašno, to je grozno, proketo, to je...

Nepopisno je, kaj je čutila v onih trenutkih. Čutila se je onečaščeno, omadeževano, potegnjeno v blato. Zdelo se jej je, da se vse umazane besede, pogledi in grimase sesedajo v njeni duši, da jo celo peklo tlači in mori. V tem trenutku pa je pristopila k mizi neka ženska, ki je pred nekaj časom vstopila v gostilno v družbi dveh pijanih možkih, ter sedla tik jednega Andrejevih prijateljev in ne da bi čakala poziva, prišla za Andrejevo kupico ter jo izpraznila. Družba se je zakrohotala, in Juliti je stud nad njo zrastel do vrhunca. Vstala je ter hitela po svoj plašč, drhteča na vsem telesu. To je takoj streznilo Andreja. Vstal je tudi on in rekel:

»Prosim gospoda — mir! Mi smo lopovi! Vpričo častitega dekleta, katerega smo povabili v svojo družbo, obnašali smo se, kakor da smo sami mej sabo... S tem smo na najnesramnejši način žalili dekliški čut Julite in jaz ponavljam, da smo lopovi, a jaz največji. Sam vrag mi je vdahnil proketo misel, da sem zopet prestopil prag te beznice. Julita!«

A ta ga ni več čula. Odhitela je skozi vrata, katerih ni niti zaprla, ko da beži pred smrtjo. Andrej je popadel klobuk ter skočil za njo. Koncem ulice jo je ujel ter se oklenil nje rok. A ona ga je sunila v prsi ter brez sape izustila besede:

»Proč! Ne dotikaj se me!«

Andrej je pobledel ko stena. Grožnja, strast in ob enem neskončna ljubezen mešala se je v njegovem glasu, ko je udušeno zavpil:

»Julita! Ti si moja! Pomni to — ti si moja! Razžalil sem te in ti me imaš pravico soditi. A ti si moja, čuješ — vekomaj moja, sicer...«

»Ha surovež, sedaj mi celo groziš, ko si se grel ob ukradenih čustvih ter se naslajal ob ukradeni nežnosti? Oh! da veš kako se mi studiš! Preje bi hotela živa v grob, nego postati tvoja.«

Kakor okamenel je obstal Andrej na mestu, a ona je hitela domu...

V svoji sobi se je vrgla na divan — izmučena, utrujena, v svoji notranjosti raztrgana. Pretrpela je nedopovedljive muke. Bila je popolnoma onemogla. Z široko odprtimi očmi je strmela v temo in nekaj časa se ni zavedala ničesa. A dolgo ni trajala ta nezavednost. V dnu duše jo je zapeklo nekaj in ko tisoč demonskih močij zgrabila je vse nje bivstvo — ljubezen. Ljubezen, ki ne pozna ne čednosti, ne greha, ki jej ni pogoj prvo in ne zapreka drugo — ljubezen, ljubezen! Kakor je preje toliko let zatirala v sebi vsako vročo željo, vsako sladko čustvo, tako je sedaj vse v njej kričalo po ljubezni. Ha, kaj jej je bila sedaj tista frivolnost, ki jo je gnala iz gostilne, ki je bila kriva, da je Andreja pahnila od sebe? Ah nič, prav

nič! In kaj jej je bil ves svet in morála in javno mnenje in zasmeh in sramota? Nič! Njega, samo njega hoče, njega mora imeti in ako ga ima najnižje padli prostitutki iztrgati iz naročja.

V tem trenutku kakor da jej je nekdo zašepetal v uho neko besedo.

»Revolver!« ...

Kri jej je za hip zastala v žilah. Planila je kvišku in, kakor da jo ženejo pošasti, drvila v Andrejevo stanovanje.

A bilo je prepozno ...

Ivanka.

Album čeških žen — Franciška Stránecká.

Topli in blagonosni žarki narodnega prebujenja so žareli že nekaj desetletij po čeških predelih, novo življenje se je že razcvetalo krog in krog, po neutrudljivem naporu in nesebični ljubezni požrtvovalnih budnikov so se celile rane matere domovine, in ona se je v novi slavi in moči povzdignila iz zaničevanja — le na sesterski Moraviji je pošastna senca dolgo še razpenjala svoje temne peroti, moravsko ljudstvo je ostalo še delj časa v omotnem duševnem spanju, v katerega so ga hoteli za vekomaj vzibati nečloveški sovragi Slovanstva. Do leta 1859. ni bilo onde češkega časnika, in nekaj onih zavednih mož pred 50 leti zginilo je kmalu brez sledu, kakor večje v močvirju. Nekoliko je bila tega kriva nezaupnost Moravcev do Čehov, in navdušeni Rieger v vabilnem listu do Moravcev na vseslovanski shod l. 1848. v Pragi je moral pisati: »Razširjajo se pri vas na Moravskem marnje, da je prebujenje naše narodnosti nekako oživljenje husitizma. To je pač debela laž! Češko prebivalstvo je brez malega vse katoliško in svoji veri ravno tako vdano, kakor pri vas na Moravskem. Katoliški naši duhovniki imajo največ zaslug za povzdigo naše narodnosti in za mlado naše slovstvo, ki je vašemu enako, In ti duhovniki gotovo niso zemarjali svojih verskih dolžnosti. Vsemogočni Bog nas razsvetli, da delamo to, česar je v blagor naroda treba.«

Toda ta nezaupnost je kmalu zginila. Češki lev sedaj hrabro brani sestersko moravsko orlico, ta pa se zaupno stiska k svojemu močnemu zaštitniku. Tudi rodovitna moravska dežela se ponaša v sedanjem času z obilno množico navdušenih borilcev za narod in njegovo omiko. V številu teh pa z zlatimi črkami zapisano sije blago imé — Franciške Stránecke.

Franciška Stránecká je bila rojena l. 1839. v Velikem Meziričju pri Brnu. Njena mati si je želela iz nje vzgojiti vrlo slovansko ženo, ki naj je svojim ne-le v veselje, temveč tudi v korist. Stránecká je tudi pozneje zares kazala na sebi občudovanja vreden značaj in domoljubje — grških žen, in dočim so se njene sovrstnice kratkočasile, je ona proste ure porabljala za izobrazbo — v latščini se je baš lahko

skušala s kakim profesorjem (kak muhovec bi pristavil, da to ni kaj težavnega).

V srečni, zadovoljni uradniški rodbini svojih starišev navzela se je starih tradicij o plemeniti, pobožni, varčni devi, ki z nedolžnim in veselim očesom zre na življenje ter zaupljivo povzdiguje v nebo hvaležen pogled. Uzorna domačija starišev, plemenita skrb vzgojiteljev, življenje, katerega ne kvarijo nesreče, vse to je njeni duši vtisnilo gotovo zaupanje v varstveno roko božjo in v dobroto človeškega srca. Tudi njeno poznejše življenje nji ni dalo prilike, da bi dvomila o dobroti in lepoti sveta. Kot zadovoljna soproga in srečna mati je poznala edino dolžnost: da se žrtvuje rodbini in domovini. Njen soprog, Ig. Kerschner, je bil svetovalec deželne nadsodnije. Potemtakem je štela tudi v družtenem življenju samo solčne, zadovoljne dneve. S svojim ljubeznjivim nastopanjem si je znala pridobiti naklonjenost vsakega, s komurkoli je prišla v dotiko; vse jo je spoštovalo; menda ni imela ne enega sovražnika ali zavistnika na svetu. Težko, težko bilo je njej, primeroma še mladi, ločiti se s svetom. Umrla je 24. majnika 1888.

Stránecká — pisateljica.

Izprva je Stránecká pobirala med ljudstvom povesti in basni, katere je izdala l. 1868. Pozneje pa si je izbrala življenje ljudstya sploh v predmet svojega opazovanja in ga je v svojih spisih slikala tako živo, da jo nekateri stavijo zraven mojsterske Nemcove.

Po več časnikih, kakor v brnskem Obzorju, v Kvetih, Svetozorju, Vesni in po raznih koledarjih je razsipavala darovito slovstvene cvetke, ki jih je nabrala po duševnih livadah moravskega ljudstva. Ljudstvo je vselej z veseljem čitalo in še čita njene knjige. V teh ni vznemirjujočih strasti, kojih ognjevita silnost bi stresala čitateljevega duha; njeni spisi nimajo bogate oblike, ki bi slepila, imajo pa zdravo, slastno jedro, ki priprostemu ljudstvu dobro tekne.

Osebe njenih povesti so po vsem mirne, hvaležne, ter zadovoljne. To so preljubki sivček in sivke, dobre duše, ljudje v svoji revščini in priprostosti komični, osebe starih šeg in patriarhalnih noš, katere pomote življenja, ki so si jih izumili, peljejo k miru in sreči.

Po priprostih vasicah moravskih, po gradičih, kamor vse božje leto ne pride gospoda, kjer le »milstljivi gospodje« uradniki vladajo po svoji volji, nabira Stránecká junakov za svoje povesti. V njenih nišicah ni razjednih strasti in greha, tam se napake lahko zbrisujejo in popravljajo.

Rodbina žganjepivca, ki je mučil svojo ženo da je žalosti umrla, in sam se je utopil ter počiva brez krščanskega pogreba v neposvečeni zemlji, — okreva, rane zaničevanja in ubožstva se zacelé, in vnovič se ji godi dobro. Starec, po nedolžnem obsojen in zaprt, vrnivši se iz ječe, dobi pri občini pošteno službo in usmili se celo bratrančeve sirote, po katerem je prišel v sramoto. — Gospodar, ki je lahko-miselno zabredel v roke goljufnega sorodnika, da se mu mrzi živeti, otrese s sebe življenja gnjus, krepko se loti poštenega dela, in rodovinska sreča povrne se mu v hišo in srce. — Svoje glavna mati, ki se huduje nad sinom, ker se je oženil z revno, pa zalo in delavno deklico, sprijazni se zopet z nevesto in vsa srečna blagoslavlja svoje živahne vnučke. — Zapeljano dekle doseže pri stariših odpuščanje in omoži se z vrlim in ljubeznivim možem.

V občje Stránecká nikoli ni kazala, da bi na svetu bilo kaj slabega, neznosnega, lažnjivega. V knjigi »Z pohoří moravského« podaja nam celotno podobo ondašnjega ljudstva — toda nikjer ni plati, ki bi trgala sree, ni stavka, ki bi gnal v brezno obupanja. Ko bi se vrnila nekdanja poštenost, pobožnost in zadovoljnost, angelj blagostanja in miru razpel bi zopet zlate svoje peroti nad našimi kraji. Kdor želi ljudstvu pomoči, naj dela za obnovljenje stare poštenosti in starih slovanskih šeg.

Vsakdor, ki le nekoliko pozna življenje, njegovo temno gibanje, njegove brezupne noči in nevesela jutra, njegove puste, strašljive dneve, preseneti ga podoba, ki jo Stránecká podaja o ljudstvu in njegovem življenju, kakor idealizirana, goljufiva slika. Zdelo se mu bo, da je Stránecká sliki navlašče primešala svitlih barv ter zatirala sleherno kvarljivo senco v ljudskem življenju.

Prizadeva Stránecke, da poda le bliščobo, le zarjo življenja, da zamolči vse neubrane zlozvoke, bila bi nepoštena in greh zoper istinitost, ako bi pisateljica v resnici ne bila čutila celo svoje življenje te spomladanske sapice mirnega, zadovoljnega življenja. Optimizem njenih spisov ne izvira iz fantastičnega truda, da bi vstvarila novi, boljši, bolj zadovoljni svet, nego v katerem živimo, Stránecká je bila pač tako vzgojena in v taki družbi.

Stránecká — učiteljica materam.

Stránecká ni bila okopnica novih idej, novih naporov. V svojih spisih pa si je veliko prizadevala, da poduči in vzpodbudi žene, kako naj skrbno zvršujejo

svojo plemenito materinsko nalogo — odgojitev zdravih otrok po duši in po telesu. Neki vladar je svoje dni svetoval Židom, ko so se pritoževali nad sovraštvom inovercev do njihovega rodu, naj zadobé časnikarstvo v svoje roke, s tem da imajo pol sveta v oblasti. Toda matere imajo v oblasti ves svet, ne-le sedanji, temuč tudi prihodnji — one so kraljice domačije ter imajo na otroke neomejen, vlevažen vpliv. Z materinim mlekom navžije se otrok podstavnih načel, ki mu ostajajo vse življenje in se končajo ž njim. V materinem obližju stvarjajo se človeške navade, prebuja se otrokov razum in nrav se obrača na dobro ali na slabo stran. Vse poznejše vzgojevanje je le prigodno kopičenje, oblika kristala ostaja edna in ista. Dete je — oče moža. Sloviti slepec Milton je rekel: »Otroška leta napovedujejo možko dobo, kakor jutranja zarja naznanja dan.« Zatorej je treba ženam, da se zavedajo ne-le svoje oblasti, ampak tudi svoje svete dolžnosti ter jo v prid človeštvu vestno opravljajo.

O velikih ženah ne slišimo tolikokrat, kakor o velikih možeh. Najčesče se govori le o dobrih ženah. In vendar, če primerjamo oblast mož ženski oblasti, koliko pripomore k splošnemu blagru, zvršujejo žene imenitnejšo službo, kakor če bi slikale preslavne podobe, pisale imenitne knjige ali sestavljale opere. Jožef de Maistre piše: »Res, da žene niso izpeljale mojsterskih del: ni bilo slišati, da bi napisale »Iliado«, »Zgubljeni raj« in vse slične sveče človeške omike; niso iznašle algebre, niti daljnogleda, niti parnih strojev. Vemo pa, da so storile več in bolje nad vse te reči. Kajti na njih kolenih bili so vzgojeni pošteni in vrlji možje in žene — in to je najizvrstnejši sad vsega sveta. Narodi so le zrejeci domačije in vse človeštvo je vzgojenec mater.«

Stránecká — domoljubna, slovanska žena.

Rojena Moravka je imela tudi Stránecká vse vrline moravskega ljudstva, ki se jako razlikuje od češkega, kakor v javnem, tako tudi zasebnem življenju. Slovanskemu ljudstvu so Moravci po vseh naravnih zmožnostih in duševnih lastnostih precej bližji nego Čehi. Nekaka tihost in počasnost v osebnosti Stránecke je zvir globokega, čisto slovanskega značaja.

Čez vse ljubo je bilo njej nepokvarjeno, priprosto ljudstvo. Ž njim je čutila, ž njim se veselila, ž njim je tarnala. Pogovor s priprosto ženo bil ji je ljubši nego vse mestne veselice. Kolikor več je Stránecká spoznavala priprosto ljudstvo, toliko bolj se ji je isto priljubilo. »Naše ljudstvo, tako piše Stránecká, to ljudstvo zlatega srca in jasnih misli, ki ima tako plemenito nrav in šege, ki zna stvarjati tako nežne, mile pesmi, ki zna v svoji zdravi domišlji izumiti tako umetne slike in olepšave na svojih domačih izdelkih in oblačilih — to ljudstvo je izobražen narod. Kar ga krasí, je osobito njegovo, ker nobenemu ni jemal, in nihče mu ničesar ni dajal.«

Domoljubje sploh se opira na tri reči: ljubiti rojstni kraj, ljubiti materin jezik in ljubiti ljudstvo, ki ta ali bratovski jezik govori. Z vsó vnemo nehlinjenega slovanskega srca oboževala je Stránecká domači jezik. Da bi ne bilo vzroka pritoževati se nad Slovenci, da jim je tuji jezik ljubši, nego njih krasna domača beseda! Saj je slovenski jezik bogat in mogočen, gibčen in ličen! Za narodne pesmi menda ga ni prikladnejšega med svetovnimi jeziki. Slovenski jezik ima izraz za najmanjšo potrebo trenutka, ima pa tudi besedo za neskončno čustvo. Slovenski jezik je grozen in strahovit, če vzraža jezo, mehek in voljan v sočutju, gibčen in spreten za vsako podjetje. Zvesto tolmači jezike, ki jih govore nebo i zemlja, zrak in voda. Kaj doneči grom bobni, s čem si čebļava i sladka ljubav poigrava, o čem se šundrav dan pomenkuje, kaj skrivnostega spleta molčeča noč, kaj zora z žarki rudeči, kaj tihoten vrelec šumlja, vse ima v svoji zalogi, vse lahko po domače pové, ni mu treba nikakvih kvarljivih obližev iz tujih jezikov — samo pri izvirku, med ljudstvom je treba zajemati.

Drag zaklad je narodni, materni jezik — njega ne ljubiti, iz gole nečimernosti ali iz mlačnosti ga ne umeti, je toliko, kakor zatajiti stariše, izdajati sovragu

lastni narod v plen, nehvaležno vračavati zlo za dobrote ljubi domovini — z eno besedo ne imeti v sebi koščeka poštenega srca in zaslužiti si zaničevanje vseh plemenitih ljudi. Zares, kdor odpadniško ljubi tuji jezik ter svojega zaničuje, tak pljuva v svojo lastno skledo.

Stránecká je bila slednjič marljiva nabiralka narodnih vezenin, pisank in sploh moravskih starin. Veliko ji je bilo mar, da se narodna noša, osobito med ženstvom, ohrani. Dasi so Moravke zale, vendar se živa narodna oprava zlasti rdečeličnim rahlim Hana-kinjam tako skladno podaja, kakor mičen okvir lepi podobi.

Teh nekoliko v naglici načrtanih potez iz življenja Stránecke polagam kot priprost, pa tem bolj s srečno hvaležnostjo porosen venček na grob drage, domoljubne svoje rojakinje. Zaslužila si je, da jo občudujemo in posnemamo. Družila je nenavadno bistroumnost z nežno in ljubeznjivo mislijo, vsestransko omiko z nehlinjeno priprostostjo, obširen razgled po svetu z iskreno ljubeznijo do svojega naroda, katerega je bila izvrstna, vrla hči.

A. Zavadil.

O tem in onem.

Zofka Kveder.

V novejšem času se čuje mnogo zabavljic o ženskah, ki se drugače obnašajo, drugače delajo, ki so sploh drugačne, kakor je to navada.

Vprašanje je, če in kedaj ima ženska pravico prekoračiti obstoječe forme družbe in s tem stopiti iz mase.

Po mojem mnenju ima to pravico vsaka ženska, ki ima v sebi dovolj duševne moči hoditi svoja pota in vselej, kadar vidi, da so obstoječa pravila mase ničeva ali nepravilna. Kajti če tako misli in tako postopa sto in tisoč ljudi, iz tega še nikakor ne sledi, da bi bilo to prav in dobro. Koliko je ničevih, da naravnost nepravilnih predsodkov, ki pa se vendar vedno in povsod respektirajo le za to, ker se tem predsodkom klanja večina, če ne vse.

Hinavec, ki je morda prava reva na časti in značaju, bo spoštovan, samo, če si zna ohraniti zunanji »šlif« in če ta ali oni tudi pregleda njegovo duševno beraštvo, mu tega nikakor ne pokaže, ker se onega nizkost pač še prav trdno opira na polne žepe ali lepodoneče ime. Nasproti pa bo družega, ki je morda drugače najplemenitejši poštenjak, ki pa

ima nazore, s katerimi se ta ali ona stranka ne strinja, vse kamenjalo in podtikale se mu bodo najgrše hudobije in nizkosti.

Nihče ne bode tajil, da je temu res tako.

In če je družba zmožna tacih zmot, zakaj bi moral biti posameznik slep suženj tega, kar mu javno menenje v svojem nepravilnem tiranstvu diktira?! Seveda se na tacega nepokorneža zaleti srd te žaljene oblasti, in vse kriči »ceter in mordio« nad takim grešnim prestopkom dolžne ubogljivosti starim, pripoznamim privilegijem.

Da pod tem nezdravim položajem trpe največ ženske, je naravno.

Recimo: v kak kraj pride nova učiteljica. V kraju ni razun nekaj prav posebno prevzetnih družin in mladega učitelja nikogar, s katerim bi mogla učiteljica najti svojemu duševnemu obzorju primerne občevanja. Cenjene gospe in gospice omenjenih družin se čutijo seveda visoko vzvišene nad učiteljico, in ona v večnem klanjanju tudi ne more najti posebnega duševnega užitka. No dobro. Ali samo Bog ne daj, če zdaj učiteljica občuje z svojim mla-

dim kolego in naj bi bilo tudi v najnedolžnejšem prijateljstvu — prijaznejše, kakor se zdi ženskim in možkim udom dotičnih družin dovoljeno. Uboga sirota si je lahko svesta, da se bode jelo prav hitro od vseh strani gibati najpodlejše natolcevanje in obrežovanje.

In učiteljice imajo vsaj diplomu svoje izobraženosti, ki jim vendar le odpre pota v vsako družbo. One, ki nimajo tacega »dokaza na papirju« v žepu, so še mnogo na slabšem. Na cesti si še pusti ta ali ona gospa ali gospodična predstaviti iz tega ali onega vzroka tak monstrum, — govorim namreč o onih, ki se samostojno tolčejo skozi življenje, — ali to je navadno tudi vse. Gorkejših čustev najde tako bitje prav malo — sebi primerne družbe nič. In vendar potrebuje posebno mladost družbe in prijateljstva. Kako mučno je vedno in vedno samotariti, bo vedel le tisti, ki je bil že sam v takem položaju. Predsodkov polna družba je nikakor ne pusti med se in če je tudi ta ali ona družina tako milostna, da ji omogoči trenotek okušati dobrote družabnega življenja, se zgodi to v maniri, ki ji jasno kaže, da se dotičnice nikakor ne stavi v jedno vrsto z onimi, katerim je bila sreča mila, da jim je vrgla v naročje bogastva ali dala vsaj sorodnikom kak častni naslov. In če si sama vzame to, česar ji družba ne da, če gre v gledališče, v koncerte, na izlete — halo! vse maja z glavami, češ, prav nič ženskega nima na sebi! In če občuje z možkimi, ki so toliko napredni, da niti ne vidijo v njej ženske, kateri je treba dvoriti, laskati, ki vidijo v njej človeka z enacimi duševnimi lastnostmi in simpatijami, in če je obratno tudi dotična toliko emancipirana, da ne vpraša: stoj! kako ulogo igra mož v družbi, kaj mi zna to občevanje koristiti ali škoditi? če odračuna od političnih nazorov in vidi v njem le osebo, ki zasluži njene simpatije in nje prijateljstvo, — kaj mislite bo posledica tega? — Natolcevali jo bodo, grdili jo bodo, skomizevali z ramami, in njih sodba bo hinavski vzdih: Bogme, kako se je moglo dekle tako spozabiti, da je začelo s tem človekom — ljubkovanje! Zakaj oni človek je morda liberalec, socijalist, demokrat, anarhist v politiki. Kakor, da se vsak, ki je te barve, pri priči spremeni v luciferja, da zgubi vsak znak človeštva, da ga je treba končati z ognjem in mečem in vkleti v dno peklenškega ognja. Jaz ne govorim o tem, če so imenovane smeri koristne ali škodljive. Vsak naj sam misli in sam naj si vstvari nazore po svoji volji. Ali to je ravno. Pri nas se obsoja v dno pekla in povzdiga v višave nebes — misli pa se ne. Vsak trobi v rog svojega »Leibblatta« in pobija vse, kar pobija njegov list, ne da bi mu kedaj palo v glavo staviti dvome v list ali si vstvariti sam na svojo roko kako prepričanje. Cankar je pisal imenitno satiro o človeku, ki je zgubil prepričanje. Jaz pa pravim, da je pri nas prebito malo ljudi s svojim prepričanjem. Pod pazduho nosijo vse svoje življenje vsako-

časni eksemplar »Naroda« ali »Slovenca« ali »Slovenskega« — ali »Novega lista« itd. in to je njih sveto prepričanje.

Toda zašla sem nekoliko iz svojega tira — sicer pa je ravno tudi ta nesamostalnost kriva vseh onih družih razmer, ki ovirajo pri nas ženski vsak prosti gibljaj. Rusija je menda, kar se tiče morale ljudstva, visoko nad zapadno Evropo, — da spomnim samo nje literaturo, velicega reformatorja Tolstega! In kake so tam razmere med možkim in žensko? Tam se ne objeda devojkam časti, če stopijo z možkim čez ulico, kakor pri nas, tam še ni nemška in naša hiper-kultura dospela tako visoko, da je gospice in gospoda misel, ko se v plesni dvorani srečata — ona po mogočnosti globoko dekoltirana — mu dopadem? — sem ji vseč? — namreč dopadem, kakor ženska, vseč kakor mož! In če se nekaterih možkih umazane oči še tako poželjivo pasejo po golih ramah svojih plesalk, je to seveda popolnoma v redu, — saj sedi gospa mama v bližini! Gospodična hči se lahko do sitega naje vse pretirane sladke hvale svojih dražesti; devojka, ki nima par tet s seboj v varstvo, nikakor ne sme s kakim možkim na javni ulici spustiti se v najresnejšo debato o najresnejših stvareh. Pri nas je tudi navada, da z nasprotnikom političnega prepričanja osebno ni smeti občevati, kakor da bi se vsaka stranka bala, da so nje nazori v njenih privržencih tako slabo ucepljeni, da jih že prvi stavek nasprotnika lahko izruje. Prepoveduje se čitanje nasprotnih listov, obiskovanje shodov itd. Kako smešno! Ako je stvar pravična, ako ima resnico na svoji strani, se ji ni treba bati vsacega zefira. In res prav malo vere v se ima stranka ali stvar, ki se boji kritike. Vsi ljudje pa nikdar ne bodo edini v svojih nazorih. Kolikor glav, toliko misli. In prav dolgočasen bi bil svet, če bi vsi trobili v jeden rog. Zaradi tega pa je osebno sovraštvo čisto odveč. Kakor bosta med desetimi brati težko dva po značaju in in nagnenju jednaka, a so vendar vsi bratje in se ljubijo kakor bratje, bi bilo to posebno med sinii jednega naroda tudi prav težko mogoče.

In zdaj še nekaj. Zastopnicam ženske emancipacije se predbaciva pretiranost. One hočejo gospodovati, hočejo biti nad možkimi.

Kakor da bi bilo to res! Jednakosti hočemo, in enakost ni gospodstvo. Nam ni do tega, da biljariramo po kavarnah in nosimo debele gigrlske palice pod oknom naših idealov na sprehod. Želimo pa si rešitve iz starih, tesnih, ozkosrčnih predsodkov, želimo si, da bi se nam ne podtikali takoj slabi, podli motivi pri vsakem prostem koraku. Želimo si, da nas možki smatrajo človekom in ne nižjim človekom. Želimo si prostosti. Ne za to, da se izpridimo in izgubimo, ampak, da se okrepimo v boju z življenjem. Ne maramo, da bi se nas z zavezanimi očmi za roko

vodilo mimo prepadov; videti hočemo, da se tudi same lahko branimo pogube.

Nočemo se odtujiti hiši in domu, postati pa hočemo krepke in močne v značaju in volji. Nočemo biti samo dobre hišne gospodinje, me hočemo biti sčiti in zavetje družine. Mož in otroci naj ne iščejo doma le udobnosti za svoje telo, ampak tudi krepila za vse duševne boje in bolesti.

In ako nam ni dana družinska sreča, naj se nam ne brani, iskati v boju za prosveto »zadostila«.

Naj se nas, ako si hočemo pribojevati eksistenco v tem ali onem delokrogu, ne podi nazaj, češ: ženska je za dom. Tudi možki bodo srečnejši, ako ne bodo gledali v nas samo vesele ljubice in naivne soproge, ampak tudi resnega tovariša, ki ni preslaboten deliti ž njimi življenske skrbi.

Zato pa ne vspavajte nas, ako se budimo, ne stavite nam povsod ograj in mej. Ne v tesni, četudi udobni kletki rase moč in pogum, ampak zunaj, kjer so nevarnosti in prostost in sveti veliki cilji.

Nekoliko o poselskem vprašanju.

(Ivaka.)

Dolgo vrsto let že živi socijalna ideja in mnogo se je že delovalo v njenem smislu. Razne proletarske skupine so že dosegle na nje podlagi lepe vspehe in za delavske sloje je kolikor toliko preskrbljeno. Sicer je na tem polju še mnogo, mnogo dela, a glavni koraki so vendar že storjeni. Le za en del proletarijata se dolgo ni ničesa storilo, kakor da tega dela sploh ni na svetu, in to so posli. Stoprav v novejšem času je prišlo na površje poselsko vprašanje, ki postaja od dne do dne bolj pereče.

Raznih pritožeb o poslih je danes toliko, da bi moral človek na zadnje res verjeti, da so posli prava mrčesna zalega, ki je na svetu v samo nadlogo samostojnim ljudem. Sicer se pa nihče ne meni za nje, nihče ne vpraša za njih težnje, nihče ne pomisli, da so to vendar prav tako ljudje, ki občutijo in nosijo svoje duševne in fizične boli. Gospodinji, ki se razkačena jezi nad služkinjo, ker je ta neko delo površno izvršila, niti ne pride na um, da bi pomislila, koliko je morala služkinja tisti dan že narediti in koliko bo še morala, in to ne samo tisti dan, marveč dan za dnevom in leto za letom. Prav nič se gospodinji ne zdi čudno, da ona sedi, se sprehaja ali pa opravlja lahka dela, v tem ko se mogoče mnogo slabotnejša služkinja muči in péha z najtežjimi in najnižjimi deli. Čudno pa se ji zdi, ako zapazi, da se je služkinja utrudila in da bi se rada nekoliko odpočila. Ne, to je nezaslišano, ako se služkinja po dnevi vsede in za trenotek položi težke udelane roke brezposelno v naročje. Njej — »milostivi gospej« — se pač ni čuditi, ako jo najmanjše delo utruji, saj ona vendar ni še nikdar bila vajena delati, a služkinja, ta prostaška, brezobrazna oseba, naj vendar ne misli, da jo bo kdo gledal sedeti in roke križem držati. Saj se je ni zato vzelo v hišo in zastonj se je tudi ne bo plačevalo.

Tako stališče dandanes navadno zavzemajo gospodinje napram svojim poslom, ki so jim, kolikor časa so pri njih v službi, izročeni v milost in nemilost. Delavstvo v tovarnah in pri družih podjetjih ima za delo določen čas, in ko je pretekel tisti čas, gre lahko po svojih osebnih opravkih in potrebah. Tisti čas je popolna njegova last. Vse drugače posli. Nobena ura ni za posla prerana in nobena prepozna. Le najkasnejša nočna ura mu je na razpolago, da, ako se še more držati po koncu, stori za se to ali ono. Nihče ne vpraša služkinje, koliko časa je bila po koncu v noč radi hišnih opravil, in nihče jej ne plača čezurnega dela. Od nje se samo zahteva, da izvrši delo. Nihče se ne briga zato, je-li vesela ter bi mogoče rada govorila o onem, kar jo veseli, ali pa se čuti nesrečno in jej žalost mori srce. Nihče je ne vpraša po vzroku nje žalosti, in če se to zgodi, se stori brezcutno in mrzlo, kar človeka dela dvakrat nesrečnega in žalostnega. In o takem postopanju se še zahteva od poslov udanost, ljubezen in zvestobo. Mar je možno misliti, da bi človek, ki se količkaj zaveda svojega dostojanstva, mogel še spoštovati ali ljubiti osebe, ki njegov človeški čut tako globoko žalijo? Menite, da more biti razsoden človek zadovoljen s tako osodo, menite, da se v njem ne vzdiguje žaljeni ponos ter ga navaja k maščevanju in škodoželjnosti? Verujte, da. Ako hočete žeti ljubezen in zvestobo, sejte isto. Ne zabite, častite gospodinje, niti trenotek, da so tudi služkinje vaš bližnji, da so tudi one vaše tovarišice, vaše sestre, ki so toliko bolj vredne vaše ljubezni, ker vam izvršujejo najtežja dela v gospodinjstvu ter tako pripomorejo, da morete ve brezskrbneje in udobneje živeti. Postavite se na stališče, kako težko bi bilo vam izvrševati ona dela, katera vam zdaj opravljajo služkinje, in skušajte svojim trpečim tovarišcam po možnosti olajšati

njih položaj. Pritrgajte si nekaj na toaleti in nekaj pri razveseljevanju, pa najmite še jedno delavsko moč za svoje gospodinjstvo, da se uboga služkinja ne bo toliko mučila iz noči v noč. Vprašajte vendar svoje srce, ki vam bo gotovo povedalo, da služkinja zato, ker je služkinja, še ni nehala biti človek ter da prav tako, kakor ve, čuti utrujenost in prav tako, kakor ve, čuti potrebo, dati izraza svoji žalosti in svojemu veselju.

Sveta dolžnost izobrazene sedanje žene je, da skuša kolikor moč izravnati ostro nasprotstvo mej njenim ugodnim in mej neugodnim stanjem nje služkinje. Prosim, katera fino čuteča blaga žena se more veseliti nad tem, da stoji ona na toliko višji stopinji izobrazenosti in blagostanja, nego njena služkinja, ne da bi jo o tem globoko v srce ne spekla tužna in težka osoda služkinjina?

Naravnost barbarično se mi zdi tudi, ako nekatere gospodinje nič raje ne delajo, nego zapovedujejo svojim poslom in iščejo nekakega vžitka v nemi pokorščini svojega objekta, oziroma jedine služkinje. Ne, blaga, fina žena bo gotovo raje s prijazno besedo prosila svojo služkinjo, da jej stori to in to, nego pa da bi jej zapovedala. Izobrazena in plemenita žena se bo dalje skrbno ogibala vsega, s čemer bi mogla žaliti človeški čut svoje služeče tovarišice, in rada jej bo, ako treba, sama pomagala pri preobilnih njenih opravilih. Vsaka žena mora storiti vse, kar le more, da dobro vzgoji in izobrazo svojo, s početka morda trmasto in nerodno sestro služkinjo. Ako bi vse gospodinje tako ravnale, potem bi bile pritožbe o služkinjah bele vrane.

S tem, da se dekletom preskrbijo brezplačno poštene službe, kakor to vršé nekateri koristni zavodi pri nas Slovencih, n. pr. »društvo sv. Nikolaja v Trstu«, se je sicer storilo nekaj; a treba je, da potem tudi gospodinja nadaljuje delo vzgoje in omike. To je vendar tako krasna misija: vzgajati nevedne sestre ter jih s potrpežljivostjo in ljubeznijo voditi na pot kreposti in duševne izobrazbe.

V tem smislu piše lepo gospa Katharina Migerka v »Dokumente der Frauen«: »Vsaka žena, bodisi na katerikoli družabni stopinji, ki je v položaju, da si olajša življenje s tem, da jej delo opravljajo posli, prevzame s tem tudi, v kolikor sega njen upliv, odgovornost za njih fizični in duševni blagor. Ona bo, ali bi vsaj morala biti, sotrudnica na velikem delu izravnanja, ki naj položi most čez globoko brezno, katero loči reveže, ki trpe pomanjkanje, in materijelno in duševno posedujoče«.

V istem ženskem glasilu je prijavila gospa Helena Ehrenberg-Bösch svoj apel na Dunajske gospe, da bi se združile ter zasnovale blagajno za preskrbitev poslov v starosti. Vsaka gospodinja naj bi iz lastnega plačevala v to blagajno doneske za vsako pri njej službujoče dekle, mesečno po 50 kr. Knjižica naj bi ostala dekletu, tako da bi vsaka gospa plačevala vedno le za tisto služkinjo, ki je vsakodnevno pri njej v službi. Le o prvem vplačanju bi bile zavezane vplačati po 1 gld. za knjižico.

Nujno bi bilo želeti, da bi se tudi naše gospe kar najpreje posvetovale o tem vprašanju. Kako lepo bi bilo, ako bi slovenske žene v čovekoljubju kazale pot drugim narodom!

Za stari čas.

Trobentice, primule,
mi napravimo venec iz njih,
trobentice, primule,
venec rožic svetlih!

Že izginila led sta in mraz,
kdo pregnal led in mraz?
že tu jasnost in mladi čas —
kdo pripeljal jih je na obraz?

Tam sred vejic zagnalih
zjutraj tisoče kapljic blišči,
ah, ki najbolj svetlâ iz teh malih,
ta najbolj srce veseli!

Toplih dihov krog, ljubko pijanih....
po lazuru oblak spe od nas —,
spet zapiskaj v cvet primul nabranih,
mali bog, nam za stari ves čas.

Aleksandrov.

❀ ❀ ❀ Listek. ❀ ❀ ❀

Še enkrat „Vzgoja in omika“.

Piše: Ivanka

Ravnokar sem prečitala slovenski »Bonton« ali — izvir sreče. Že ko sem prvič čitala v Schwentnerjevi izložbi v Ljubljani in v raznih časnikih bombastični naslov našega »Bontona«, popadla me je jeza in postala sem takoj najodločnejša nasprotnica omenjene knjige. Po mojih — nemerodajnih — mislih, je hvala Bogu doba, v koji je bilo »prikupljivo, ljubeznjivo, dopadljivo, uljudno in ponižno obnašanje »izvir sreče«, t. j., ko se je spoštovala in gojila etiketa bolj nego državni zakoni in obči blagor in ko se je z uglašenim vedenjem in često prazno glavo prišlo do najvišjih časti — Boga mi, jaz mislim, da je ta doba že legla v svoj nečastni grob. Jaz si ne morem pomagati, a zame je vsa etiketa največja neumnost in vsak »bonton« dokaz, kako nazadnjaško in nepopolno je še človeštvo in kako nerazvit je še čut plemenite človeške samozavesti. Prosim, ni-li to žaljivo za človeka, ako se dela z njega marijoneto ter se za vsako njegovo dejanje in nehanje dela predpise in se ga za celo življenje stori sužnja, največkrat brezsmiselnih zunanjih oblik in smešnih ceremonij?

Bi li ne bilo mnogo lepše, da bi se stremilo le za duševno omiko in srčno plemenitostjo, ki bi bila v vseh slučajih stokrat boljša in zanesljivejša svetovalka, nego najdebelejši »Bonton«. Po tem bi imele zunanje oblike svoj pravi pomen in pravo vrednost, ker bi bile odkritosrčen, pristen izraz čuvstev, ne pa komedija, izvajanje predpisanih pravil.

Pa poglejmo, kaka je vsebina knjige »Vzgoja in omika.« Meni se že to zdi do cela nepravilno, da se meša vzgoja, t. j. duševna vzgoja, in etiketa. Prva se mi zdi po drugi profanirana. Potem pa je to tudi nepraktično, ker je zbog obilnega gradiva knjiga nepregledna za onega, ki v njej išče talmizlata — t. j. etiketnih določil. V tem oziru je tudi g. avtor pre-gostobeseden; pridevnikov kar mrgoli. Zdi se mi smešno, ko pisatelj v pristnem »hofmeisterskem« tonu govori o čednosti ter sploh lepih duševnih lastnostih, kakor bi se človek z etiketo vred lahko priučil i čednosti! Kakor da bi to imelo najmanjši upliv na človeka, ako se mu v »Bontonu« pravi: človek mora biti blag, dobrotljiv, čist, pobožen, sočuten i t. d. i t. d. —

Jako dvomljive vrednosti se mi tudi zdi pisateljevo mnenje, da bodi našemu dejanju in nehanju vodilo občno mnenje! Ah moj Bog! to občno mnenje je često tako malenkostno in tako krivično — pardon — tako nekritično, da zasluži vse preje nego naše zaupanje in spoštovanje. Da čestokrat je »občemu mnenju« kaj jako prikupno in všeč, kar je »pametnim ljudem« naravnost neznosljivo. Ta pisateljev nasvet torej nikakor ne drži.

Dalje navaja pisatelj poglobitna pravila za odgojo telesa: »neprenehano menjanje dobrega zraka, zmerno uživanje dobrih jedi in pijač i t. d.; v boleznih pa se mora »nemudoma poklicati zdravnika.« Ni li to presmešno? Oni, katerim razmere dovoljujejo misliti na tako odgojo svojega »telesa«, — oni pač

ne čakajo še-le na tozadevna povelja v kakem »Bontonu!« Oni pa, katerim je dobra jed in pijača znana le po besedah in ki menjavajo zrak zaduhlih malih stanovanj le z dušljivim zrakom po tovarnah in delavnicah, oni trpini bodejo pa po tem le še intenzivneje čutili krutost svoje osode. In pisatelj pravi, da je svoj »Bonton« pisal za vse sloje... Koliko ironije leži v teh besedah! —

Ko sem čitala dalje, kako pisatelj obdeluje tema, kadar se narodi otrok, nisem vedela, ali naj bi se bolj čudila ali bolj jezila. Sploh je spisatelj oziroma njegova knjiga naravnost neznosna, kadar se vtika v najintimnejše rodbinske razmere ali hoče biti mešetar pri najdiskretnejših in najnežnejših človeških občutkih. Ali ni profanacija oziroma debela neumnost, ako se v »Bontonu« predpisuje možu, kako naj ravna in kako občuje s svojo ženo po porodu!? Ali če se ženinu narekuje, naj bode »okusno«, »praznično oblečen«, »naj obiše svojo zaročnico ako le mogoče vsak dan, naj ji vselej pove kaj novega, prijetnega ter naj jo sploh kratkočasi, kolikor je le mogoče?« Ali je možno misliti večje, neodpustnejše profanacije ali pa smešnosti? Sploh je gosp. Valenčič čudnih nazorov glede »ženitnih zadev« ter gre celo tako daleč, da priporoča onim, ki bi se radi ženili, a mej svojim znanstvom ne najdejo »povoljne osebe družega spola!« — naj se zatečejo k — časopisju! (§. 95) »Tudi gmotno premoženje, prihodki in pridobninske zmožnosti, kakor tudi gospodarstvena in varčnostna načela naj bi bila kolikor mogoče približno enaka.« In dalje; »Ako si vse to natanko premislil ter ako se nadejaš, da bode izbrana oseba, kakor tudi njeni in tvoji stariši zadovoljni (!), da stopiš v zakonsko zvezo, sporoči izvoljenki svojo ljubezen in svoj namen« — in v tem tonu gre dalje. V celem poglavju »Ženitne zadeve« ni najti ni koščka srca, ni koščka duše; od snubitve pa do potovanja po poroki je vse le komedija, same zunanje ceremonije. Naj se čitatelji sami blagovoljno prepričajo.

Kako naivno je čitati v »Bontonu« tole: »Razven zdravnikovega zdravila naj bolnik ne porablja skrivaj in samovoljno nobenega drugega zdravila in naj ne vprašuje skrivaj še drugega zdravnika za svet.«

Pred vojaškim stanom ima gospod Valenčič velik respekt ter nujno priporoča, da se oni, ki občuje z vojniki in posebno s častniki (!?) »vede z besedo in dejanjem ali z opuščenjem vselej in povsod jako pazljivo, spoštljivo, vljudno in resno (!); vsak naj se skratka ogiblje vsega, kar bi jih moglo razžaliti. Ako bi jih pa pri vsi pazljivosti nehote razžalil, naj pojasni razžaljivec nemudoma svojo zмотo ter prosi kratko odpuščanja.« K temu ni treba komentarja. In dalje: »Na ramah vzornega vojaštva sloni čast (a blagor?) »države;« »maločastno nastopanje vojaštva je navadno začetek razpada vsake države. Učitelj, duhovnik in vojak so trije glavni stebri države; (to je impertinentnost!) »ako se podero ti, ne dvigne države nihče več.« Kaj je že zakrivilo sedanje, skrajnje kritično državno stanje v Avstriji?...

In kaj ima ta le stavek opraviti v »Bontonu«: »Kdor pa je primoran, da kolje živino, naj dela to spretno in izvrši usmrteitev kolikor mogoče naglo«(??)

Tudi za stariše je v tej »zlati« knjigi mnogo »zlatih« zrnec in temeljitih podukov, n. pr., naj odgovarjajo na vprašanja svojih otrok: »da, sinček moj« event. »da, hčerka.«

»Manj imenitni« »bolj imenitni« in »najimenitnejši« — to igra preimenitno ulogo v »vzgoji in omiki«, in kdor to bolje pojmi, oni je bliže — izviru sreče...

Neumevno mi je, kako naj oni, ki ne zna začeti pisma na svoje stariše, ni na prijatelje in ni na osebe, »druzega spola«, v ljubezenskih in ženitninskih zadevah, kako naj oni človek, ki začetni tekst in konec pisma posname iz »Vzgoje in omike« — izpolni sredo pisma!? Imeniten vzorec je n. pr. to-le: »V duhu sem ves pri Tebi in hitim jemat (!!!) žalost s Tvojega tužnega srca, kateremu bom ostal do groba zvesti in sočutni...« Tudi gospodje trgovci se lahko pouče v »vzgoji in omiki«, (!) kako se pišejo trgovska pisma. — Slovenski jezik je pač »minderwertig«, in zato gosp. Valenčič na pisemskih vzorcih priporoča take-le naslove: Dunaj (Wien), Trst (Trieste), Pošta Podgrad (Castelnuovo). Ali se ni priporočalo v slovenskih časnikih, pri naslovih za znane kraje v Avstriji vporabljeni izključno slovenska imena? Gospod pisatelj tudi noče nič vedeti, da se »slavni« ali »preslavni« sedaj navadno izpušča, — pa to je res malenkost.

Interesantno je poglavje o »obleki in noši« in znamenita je tu avtorjeva natančnost. Že radi tega poglavja je knjiga vsem onim, ki veliko drže na svojo zunanost — neobhodno potrebna — izvir sreče! —

Petnajsto poglavje ali § 113 velja — tobakarjem. Znamenito!

Osebe ki so »na slabem glasu« ali »slaboglasne osebe«, pri gosp. avtorju nimajo na žalost kredita.

In hočete-li vedeti, katere so mej drugim tudi nesposodbnosti pri pitju? Evo nekaj zgledov: »kozarec jako zariniti (!) v usta, ga tako nagniti, da pijača teče preko ustnic, pijačo tako požrešno požirati, da v gol-tancu grgra ali se celo v sapniku zaleti, potem pa krehati in pljuvati«; — tudi to bodi brez komentarja. Sicer se pa tudi oni sloji, ki si drže lakaje v livreji, lahko o marsikaterem vprašanju informirajo v naši knjigi. Kdor hodi v gostilnice in kavarne, naj sluša tale dober svet: »Ko je čas, da odidete, prosite za račun, plačajte tudi za tiste, ki ste jih seboj povabili, dajte tudi natakarju za postrežljivost par krajcarjev kakor napitnino(?), vzemite svoje reči(!), pozdravite bližnje goste, kakor tudi kavarnarja, pa odidite mirno brez oziranja.« Zadnje besede smo često čuli v šoli.

V § 137 se ženskam dovoljuje imeti »zvite« ali »skodrane« lase; možkim pa se naroča, da morajo imeti brke »lepo nasukane in zvižane.« Isti §. pravi, naj »se usekne ali kihne kolikor mogoče hitro in tiho, se obriše dobro in hitro, potem robec hitro zvije in shrani« i t. d.

§ 139, zapopada mej drugimi dobrimi sveti tudi dovoljenje, da »če ste na izprehodu že trudni in se hočete odpočiti, sedite ob poti na klop in sicer z obličjem in ne s hrbtom proti mimoidočim ljudem.«

§ 141 je poučen za kolesarje in jezdece. —

§§: 81, 82, 83 in 84 čitala sva glasno s prijateljem, ter se pri tem tako smejala, da so nama solze tekale iz očíj, kar je menda tudi zoper kak paragraf nesrečnega bontona; a Boga mi, stvar je tako humorističnega značaja, da se človek mora smejati, ako ni lesen. Kdor hoče toraj vžiti par nedolžno veselih trenutkov,

naj čita citirane paragrafe. Za primer naj navedem iz § 84 le to-le:

»Precej, ko se dve osebi vzajemno objameta (§ 83.), se navadno (!) tudi poljubita v obličje tako-le: Najprej se pristrčno pogledata v oči, zbočita špičasto ustnici ter se poljubita« — in dalje spodaj: Na čelo in na obe lici se pristisnejo ustnice malo in le toliko časa, dokler je mogoče naštetih 1, 2, 3; na obe tuji(?) ustnici pa tem močnejše in tem več časa — čim večja in močnejša je ljubezen.«

»Vendar je treba poljubljati pametno, zmerno, spretno(!), ljubko, živahno, radostno in ginljivo(?). Ne sme se pa pri poljubu glasno cmokati in sliniti (to gre že menda čez vse meje dostojnega pisanja!), marveč tenkoglasno v se cikniti, da se sliši malo, pa dosti čuti.« No, pri Bogu, ako celo pri poljubovanju ne sme biti človek naraven in ako se morajo celo poljubi dajati po bontonu — naj jih le vrag vzame.

Napraviti bi se dala še črtica: žena v »Vzgoji in omiki«; a ta črtica bi tako slabo izpala za žene, da cenjenim čitateljicam raje nočem kaliti dobre volje in se ne dotikam tega kočljivega predmeta. Pristaviti moram le še, da je pisatelj v obče nezanosno malenkosten, in iz vsega je razvideti, da ne pozna niti najmanj — težkih, važnih vprašanj, ki sedaj pretresajo ves svet.

In ta knjiga našla je pri Slovencih občo, sijajno priznanje, o takej knjigi, se ni pisala ni jedna kritična beseda in najboljši naši pisatelji pisali so za lastne in tuje liste — laskave ocene »Vzgoje in omike.« »Nichts für ungut« bi rekel Nemeč — a to je škandal za cel slovenski narod! Cela ta knjiga je gorostasna nenravnost in neodpustno je, da se celo v cerkev in v sveta opravila zanaša — bonton. Učite ljudi duševno živeti, a za zunanje oblike ne dajte piškavega oreha. Kdor je duševno dobro vzgojen, njemu se ne treba še posebej učiti zunanje omike, ki je najčešče krinka neumnosti ali hinavstva in ki je preje grob nego izvir sreče.

Sosebno v sedanjih dneh imamo Slovenci važnejših nalog in opravil, nego vaditi se lepemu obnašanju. Naš narod ni aristokratičen, marveč delaven narod, in le v delu je njegova moč in njegov spas.

Toliko o »Vzgoji in omiki« — resnici in odkritosrčnosti na ljubo. Izvrševalni organ osode pa se je gotovo zmotil v naslovu, ko je Cankarjevo »Erotiko« izročil ognju...

Uredništvo je prejelo sledeče liste :

- »Učiteljski tovariš«, glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva; Ljubljana;
- »Der Süden«, Dunaj;
- »Slovenska pisarna«, glasilo društva slovenskih odvetniških in notarskih uradnikov; Celje;
- »Mir«, tednik, Celovec;
- »Narodni gospodar«, glasilo gospodarske zveze, Ljubljana;
- »Rdeči prapor«, glasilo jugoslovanske socialne demokracije, Trst;
- »Planinski vestnik«, Ljubljana;
- »Brivec«, humoristični list, Trst;
- »Zvonček«, list s podobami za slovensko mladino, Ljubljana;

»Gorenjec«, političen in gospodarski list, Kranj;
»Slovenski učitelj«, glasilo krščansko-mislečih učiteljev in vzgojiteljev, Ljubljana;

»Nové Pařížké mody«, č. 1 in 2, ročník 1900., Praga;

»Ljubljanski zvon« je dobil novo moderno zunanjo obliko. Tudi uredništvo se je izpremenilo in je sedaj urednik »Zvona« g. A. Aškerc. Vsebina prvega letošnjega zvezka je ta-le: 1. Oton Župančič: Vseh živih dan. Pesem. 2. Aleksandrov: Na piru. Balada. 3. Fr. Govekar: Suzana. Novela. (Dalje prih.) 4. dr. Simon Šubic: O zrakoplovstvu. (Konec prih.) 5. Novljan: Naprej ali nazaj. Pesem. 6. E. Gangl: Tamkaj za goro... Pesem. 7. Ivan Šubic: Iz pisem Jurija Šubica. (Dalje prih.) 8. Vida: Scherzando. Pesem. 9. Rado Murnik: Iz dnevnika nadobudnega Dvojčkogoja. Humoreska. 10. Vojanov: V boju. Pesem. 11. Književne novosti. 12. Slovensko gledališče. 13. Glasba. 14. Upodobljajoča umetnost. 15. Listek. Kot redna priloga »Ljubljanskega zvona« izhajala bode »Slovenska knjigarna«. Izdajatelj in urednik L. Schwentner, knjigotržec v Ljubljani. »Ljubljanski zvon« stane na leto 9 K. 20 st., za pol in četrt leta razmerno. Naroča se v administraciji v »Narodni tiskarni« v Ljubljani.

»Prosvjeta« broj 1. god. VIII. Zagreb. Sadržaj: Harambašić August: 1900. — Tresić-Pavičić Antun: Kintiji, pjesma. — Novak Vjenceslav: Na nenapućenom otoku. Pripovjest. — Davila pl. Hinko; Teški dani. Historička pripovjest. — Jelić Luka prof.: Naše uspomene u Mlecima — Combe T.: Ubogi Marcel. Preveo dr. August Harambašić — Car Emin Victor: Nadgrobni spomenik. Pripoviest — Hirc Dragutin: Na izvoru rieke Kupe. — Coppée François: Krščanski prepород. — Tolstoj Lav grof: Sevastopoljska pripoviest. — Listak. — Slike: Bukovac Vlaho: Omot. — Bukovac Vlaho: San. — Tišov: Izvor rieke Kupe. — Sretna nova godina! — Danger H.: Ljubite se medjusobno! — Jackman P.: Jesenska večer. — Rio de Janeiro. — Bém Rudolf: Dječak Andrija. — Javurek Karlo: Česko poslanstvo pred Fridrikom Falčkim. — Ženišek Josip: Zajutrak. — Wodzinski J.: San mladosti. — Bellangé Hippolyt: Vojnička smotra za prvoga francezkoga carstva. — Ivill M.: Assisi. — Burska stražarnica. Afrička polja. — Lord Salisbury, Kitschner, Jan Hofmyr, Witte. — Hranjenje morskih ruža. — Orijaško jaje. — Sadržaj II. broja. Novak Vjenceslav: Na nenapućenom otoku. Pripoviest (svršetak). — Katalinić Jeretov Rikard: Bilježka. — Davila pl. Hinko: Teški dani. Historička pripoviest (nastavak). — Car Emin Viktor: Nadgrobni spomenik. Pripoviest (nastavak). — Combe T.: Ubogi Marcel. Preveo dr. August Harambašić (nastavak). — Milaković Josip: Bijaše jesen... — Jelić Luka prof.: Naše uspomene u Mlecima (nastavak). — Badalić Viktor: Zima — Petravić Ante: V. Deželić: Pjesme. Literarni prikaz. — Tolstoj Lav grof: Sevastopoljska pripoviest (nastavak). — Tomičić vitez Ivan od Gorice podmaršal: Vojnovići. — Listak Slike: Czech C.: Madona. — Novy Wilibald: Razstanak. — Brouillet: Prijatelji. — III. sastanak predsjedništva hrv. slav. trg.-ob. komora v Zagrebu. — Alvarez-Dumont: Prizor iz bitke kod Saragosse. — Dolazak burskih bjegunaca na Bramfonteinski kolodvor kod J. — Staro bursko naselje u Transvalu. — Logor englezkih četa na Tugela riedi kod Colensa u Natalu. Englezko pješačstvo u oklopnom vlaku proti Colensu.

General Emil Vojnović. — FML. Ilija pl. Vojnović Jardolski. — FML. Vojnović Treberatdol. — FML. Ivan Vojnović.

»Prosvjeta« zamoremo toplo priporočati, ker prinaša izvrstnih literarnih stvari, kakor tudi krasnih slik. Naroča se pri upravi »Prosvjete«, Zagreb, Gajeva ulica br. 7. ter stane za vse leto 14 K., za pol in četrt leta razmerno.

Dalje nam se je poslalo:

Etbin Kristan: »Žarki in snežinke« I. in II. zvezek, lastna založba, tiskala »Narodna tiskarna« v Ljubljani;

Anton Aškerc: Die mit Übersetzungsproben von dr. Gojmir Krek. Verlag L. Schwentner 1900. Cena 1 K., 60 stot.

»Brivčev koledar« za leto 1900, Trst, založila tiskarna konsorcija »Edinosti«. Cena 60 stot.

»Bazar«, modni priloha ku Svetozoru, Praga;

»Ženský svět«, orgán ústředního spolku českých žen, Praga;

Hrvatski:

»Dom i svijet«, broj 1. tečaj XIII. Zagreb;

»Vjerni drug«, broj 5., tečaj III., Zagreb;

»Zvekan«, humoristički list, Zagreb;

Polski:

»Bluszcz«, N.o 48, rok XXXV. Varšava;

»Nowe mody«, 7. Z. XI. R. Varšava.

Razno.

Koliko zaslužijo ženske. Nравstveni kongres, ki je zboroval v Genevi od 19. do 23. septembra m. l., se je bavil temeljito z vprašanjem in z uplivom zaslužka na нравnost. Glasom poročil imenovanega kongresa so še delavke v velikih tovarnah vedno na dobrem nasproti drugim. Tukaj zaslužijo po 2 marki (2½ K.) na dan; delajo pa večinoma v svetlih, zračnih delavnicah, a potem so popolnoma proste. Dekleta v trgovinah zaslužijo po 40, 50, največ 150 mark na mesec, pa tudi le po 35 mark ni nenavadno, kar je mnogo premalo, da bi se mogle počeno preživiti. Tako na Nemškem. V severni Ameriki zaslužijo dekleta redno polovico, mnogokrat pa tudi le tretjinko možkega zaslužka. Angleška delavka dobiva po 6—7 šilingov (6—7 mark) na teden, avstrijska po 6—8 kron. Na Francoskem zaslužijo po 2 franka na dan, a dniarice (podavačice) le 1.50 ali celo samo 1 frank. Najslabše v tem pogledu je na Italjanskem, kjer dobivajo le od 0.80 do 1.50 lir na dan. Dekletom, ki pletejo klobuke so nedavno ponujali tovarnarji po 10—20 centim; vsled tega so štrajkale. V obče je zaslužek ženskih prenzek: prisiljene so spominjati se — spola. Glad je največji sovražnik n r a v n o s t i. Jako temna je slika, katero je videl imenovani kongres o razmerah v francoskih samostanskih sirotiščih in »vzgjajališčih«. Kar se je pripovedovalo o izkoriščanju mladih moči v teh zavodih, je skoraj neverjetno. A vladika v Nancyju, mons. Turinay sam je potrdil, da vladajo tamkaj res strašne razmere. Od 75 prostitutk jih je svojedobno živelo 70 v takih zavodih. Usmiljenja vredne pa so po cellem svetu natararice. 14—18 urno delo jih rano uničuje telesno, dotika z gosti in brezumno popivanje pa jih žene nenravnosti v naročje.

Pro domo.

»Slovenka« je nastopila četrto leto svojega obstanka. Bila je pod izvrstnim vodstvom prejšnje gospe urednice obče priljubljena in upalo se je, da ostane tako i v bodoče. A ko se je zvedelo za spremembo v uredništvu, pojavili so se na izvestnih straneh napadi na list in pred vsem na osebo nove urednice. Ti napadi se morajo pa smatrati prvič kot netaktni, drugič pa kot prezpomembni, ker so bili neutemeljeni in so se vršili še prej, nego je izšla 1. številka pod novim uredništvom. Bili so toraj brez vsacega dokaza in so izvirali le iz vsakdanjih govoric in praznega domnevanja.

Sedaj, ko je izšla prva številka, prosimo vse one, ki hočejo soditi o »Slovenki«, naj store to na podlagi lastnega opazovanja in lastnega prepričanja.

Program »Slovenke« je: vzgoja slovenskega oziroma jugoslovanskega ženstva. Vzgoja namreč, kakoršno zahteva resno, delavno življenje, življenje, ki ni omejeno na pojedine osebe ali rodbine, marveč ki se koristno in plodonosno izliva v vseobče življenje. Doba tradicij in predsodkov je zastarela in morala se je umakniti, ko so nastale druge, do cela nove razmere. Iz teh razmer se je razvilo generalno vprašanje današnjega časa, t. j. socialno vprašanje. Nekaj prejšnjih predsodkov pa se je ohranilo tudi v novih razmerah in zbog tega imamo sedaj mesto jednega dva posebna socialna vprašanja — obče socialno in specialno žensko-socialno vprašanje. Oba pa segata drug v drugega tako, da v istem hipu, ko jih hočemo razdružiti, porušimo obeh celoto.

Pri nas je seveda žensko vprašanje še jako primitivne narave in v obče se mu tudi odreka vsak pomen in vsaka važnost. Ženska emancipacija tvori za nas še neko čudno strašilo, ali pa pojem smešnosti in absurdnosti. Pa se tudi ne more tajiti, da je dosedanje žensko gibanje v marsičem zašlo na stranpoti, kar je pa naravno in se dogaja pri vsakem občem gibanju. Vendar se zato ne sme kar a priori obsoditi in zavreči gibanja samega, marveč je edino pravilno, stvar temeljito proučavati in zasledovati temeljne momente.

S tem je pa tudi že označen drugi del »Slovenke« programa.

Slovensko ženstvo naj postane zavedno, in sicer zavedno svoje vzvišene naloge ne le kot mati, soproga in gospodinja, marveč tudi kot ud naroda in ud vse

družbe. Prva in glavna točka našega stremjenja bodi duševna izobraženost, duševna popolnost. Kakor hitro je dosežena in izpolnjena ta točka, potem se ni več bati, da bi v svojem stremjenju zašle ad absurdum. Pri tem se pa seveda tudi materijalna stran ne sme puščati iz vida, in »Slovenka« bo vsem glasovom in vestem iz ženskih slojev odpirala svoje predaie, začeni pri najnižji delavki, pa gori do višjih stanov. Zanimala se bode za vse naprave in zavode v prid ženstva ter skušala vsestranski pospeševati njih delovanje.

Slovensko ženstvo, kot ud nesamostojnega zatiranega naroda, svojih ciljev glede zunanjih pravic in pridobitev nikakor ne more staviti za sedaj zelo visoko. Deluje naj torej v malem veliko ter si prizadeva spopolniti se tako, da ga eventualne kasnejše obširnejše pravice ne bodo našle nepripravljenega in za njih praktično izvajanje, marveč da bo znalo vsako mrvico pravic prav ceniti ter dostojno uporabljati v obči blagor. O tem pa bode »Slovenka« vestno zasledovala žensko gibanje v drugih deželah ter točno poročala o vseh tozadevnih pojavih.

V prvi vrsti bo toraj »Slovenka« žensko strokovno glasilo, in vse one, ki se bavijo in zanimajo za žensko vprašanje, prosimo, da nam pošiljajo stvarnih člankov in razprav, oziroma poročil in vesti.

Vsekako pa bo v »Slovenki« zastopana tudi belektristika, in da ta del ne bo slab, jamčijo objavljena imena sotrudnic in sotrudnikov. Prinašali bomo tudi literarne in sploh umetniške vesti in razprave oziroma kritike, to pa v tem večji in popolnejši meri, čimbolj bomo tudi v tem oziru moralno podpirani.

Rokopise bomo popravljali le v jezikovnem oziru, v kolikor bo to neobhodno potrebno.

Povdarjamo pa še posebej, da »Slovenka« ni namenjena mladini, marveč zrelemu in razsodnemu občinstvu.

»Slovenka« bi eventualno prinašala tudi hrvatske dopise, in hrvatsko ženstvo s tem najuljudneje vabimo na sotrudništvo in naročbo.

S tem končujemo v nadi, da nas bodo vse častite sotrudnice in sotrudniki obilno podpirali in da se na »Slovenko« naroče vsi oni, katerim je na srcu napredek in prospeh našega ženstva in s tem našega naroda.

Uredništvo „Slovenke“.

Oglasi.

Oglasi se računajo po vrstah v petitu in sicer za enkratno objavo po 16 stot., za 6 kratno 12 stot. in za 12 kratno po 8 stot. za vsako vrsto, ali dotični prostor. Naročila na oglase sprejema uprava „Slovenke“ v Trstu (Via Molino piccolo št. 3).

Jaz Ana Csillag

s svojimi 185 centimetrov dolgimi Loreley-lasmi dobila sem jih vsled 14-mesečne uporabe svojesamoznajdene pomade. To so najslovitše avtoritete priznale za jedino sredstvo, ki ne provzroča izpadanja las, povspesuje rast istih, poživlja lasnik povspesuje pri gospodih polno močno rast brk ter daje že po kratki uporabi lasem na glavi kakor tudi brkam naraven lesk ter polnost in ohrani te pred zgodnjim osivljenjem do najvišje starosti.

Cena lončka 1 gld.,
2 gld., 3 gld., 5 gld.

Pošiljam po pošti vsak dan, ako se znesek naprej pošlje ali pa s poštnim povzetjem povsem svetu iz tovarne. kamor naj se pošilja vsa naročila.

Ana Csillag

Dunaj I., Seilergasse 5.

Cenjena gospodinja!

Ne dajte si vsiljevati drugih izdelkov cikorij, ampak zahtevajte povsod najboljši pridevek k pravej bobovi kavi, to je cikorija ali: kava družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Dobiva se povsod.

Glavna zaloga pri IVANU JEBAČINU v Ljubljani.

Kašelj in hripavost

odstranijo najhitreje

lekarnarja **PICCOLI-JA**
salmiakove pastile.

Te so najboljše preprečilno sredstvo proti enakim slabostim v mrzli letni dobi.

101101 **1 zavitek 10 kr.** 101101

Vnanjim naročnikom se pošilja 5 zavitkov za 50 kr. poštine prosto, ako se znesek naprej vpošlje v znamkah ali s poštno nakaznico.

Zaloga in tovarna pohištva vsake vrste

od

Aleksandra Levi Minzi v Trstu

* Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje). *

Bogat izbor: tapetarij, zreal in slik.

Ilustriran cenik gratis in franko.

Cene brez konkurence.

Blago postavi se na brod ali železnico franko.

Šivalnih strojev tovarniška zaloga

Ivana Jax-a

v Ljubljani

Dunajska cesta št. 13.

priporoča svoje pripoznano najboljše

šivalne stroje

za domačo porabo in obrtniške potrebe.

Odlikovan fotografski atelier A. Jerkič

v Gorici. — Travnik št. 11.

prevzema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela. Krasno dovršene foto rafije v naravi 10—15 gld., po vsaki poslani fotografiji; družinske in druge skupine, razglede.

Manjše fotografije od 1—3 gld., 6 komadov z neprosljivo, umetniško dovršenostjo izdelane na vse mogoče papirje, na porcelan, žido, platno itd. itd.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 gld. tisoč.

Na zahtevo se pride fotografovat dotični kraj.